

ကညီဂွံဝိခွဲးယာ်ကရၢ

မၤနီၣ်မၤယါတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပှၤဂွံဝိခွဲးယာ်လၢကီၢ်ပယီၤခိၣ်န့ၣ်သီပူၤ

လံာ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါ

လါမ့ၤ ၃၁ သီ, ၂၀၂၃ န့ၣ်/ KHRG လံာ်ကတြၢ်နီၣ်ဂံၢ်- 25-2-BP1

တၢ်ခိၣ်ဆၢက့ၤတၢ်သၣ်ဝံၤလီၤဒိ - ထံကီၢ်တၢ်ပၤတၢ်ပြးကိၣ်ကးကရၢ (SAC) အတၢ်မၤဟးဂီၤထံဖိကီၢ်ဖိကမျၢၢ်တဖၣ်
အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိၣ်သးသမူ ဒီးတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အကျိၤအကွၢ် လၢအအိၣ်ဒီးကျိၤကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်က
လံာ်ထံးအပူၤ (လါယနူၤအါရံၤ - လါဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၄ န့ၣ်)

၁. တၢ်ကတိၤလၢညါ

စးထီၣ်လၢပယီၤသးမိၤစီရိၤဟံးဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢ ၂၀၂၁ နံၣ်လၢလံၤန့ၣ်, ဒူဖိသဝီဖိလၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ် ကလံၤထံးအပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးသ့ၣ်တဖၣ် လၢအတၢ်လုၢ်အိၣ် နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံကီၢ်တၢ်ပၤတၢ်ပြး ကီၣ်ကးကရၢ (SAC) အတၢ်ခးလီၤတၢ်ဆူဒူပူၤသဝီပူၤဒီးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ် တပယူၣ်ဃီအံၤ ကဲထီၣ်ဝဲတၢ်တံာ်တၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ထူစံာ်လိာ်ပွဲၤ, ဃုအိၣ်ဃုအိ, ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိ သးသမူအတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်လၢ အဂ့ၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ဒီးတၢ်မၤဟးဂူၢ်ဟးဂီၤသဝီဖိ အတၢ်အိၣ်တၢ်အိ ဒီးတၢ်ပီးတၢ်လီ လၢအသုဝဲလၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဃိ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဖိ တၢ်လံၤဒီး တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လၢအရ့ဒိၣ်လၢအလိၣ်သုဝဲလၢကျိၣ်စုတၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ် ဒီးကအိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဘၣ်ဝဲအဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တအိၣ်ဝဲလၢဘၣ်. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, SAC တၢ်သမံသမိးအလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဒုးကဲထီၣ်ဝဲတၢ်ကီ တၢ်ခဲလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကလဲဆူအတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၢ် ဒီးလဲဆူလီၢ်ကဝီၤတၢ်ပုၤတၢ်ဆါအလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ သဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ် လဲထီၣ်က့ၤလီၤဒီးပူၤဝဲဆါဝဲ တၢ်လၢအရ့ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်တၢ်အိဒီးကသံၣ်ကသီသ့ၣ်တဖၣ် ကီခဲဒိၣ်ထီၣ် ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤထီဒါပယွဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဃိ ဒီးတကးဒီးဘၣ်အမဲၣ်ညါ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤလၢ SAC သုး ဒီး ကညီဒီကလုာ်တၢ် ထူၣ်ဖျးသုးမုၢ်ဒိၣ် (KNLA) ဃုာ်ဒီးသုးဖိၣ်စုကဝဲပၤဆါတၢ်လၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤ ဟဲဆူၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲအဃိ တၢ်ကီ တၢ်ခဲဒီးတၢ်နးတၢ်ဖျိၣ်လၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲနးဒိၣ်ထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဆဲး ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲဒီးတၢ်ဘၣ်သုးဆူၣ်လီၢ်ကျဲ, တၢ်တဂၢ်တကျၢၤထီရီၤ, ဒီးတၢ်တြီမၤတံာ်တၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢကအိၣ်ဘၣ် အိဘၣ်ကူကူလၢလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါအဝဲအံၤ ပံာ်ထံနီၤဖးဝဲ SAC အတၢ်မၤဟးဂ့ၣ်ဟးဂီၤဝဲ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အကျါအကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, အတၢ်ပညိၣ်မၤဟးဂ့ၣ်ဟးဂီၤနီၤစါဝဲ တၢ်ဖိတၢ်လံာ်ဒီးတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်လၢ အရူဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, အတၢ်မၤဟးဂ့ၣ်ဟးဂီၤဝဲတၢ်လုာ်အိၣ်နီၤခိၣ်သးသမူအတၢ်ဖိးတၢ်မၤခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပှၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်ဘၣ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျါးလၢအဟဲပိာ်ထွဲထီၣ်အခံ လၢအဒုးကဲထီၣ်ဝဲတၢ်ကီတၢ်ခဲလၢ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်နီၤခိၣ်သးသမူအဂီၢ် ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်တကူတလၢ လၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးအပူၤ ဒ်အဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အီၤလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်လၢ လီၢ်ကဝီၤဟံၣ်ပနီၣ်ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ စးထီၣ်လၢလၢယနူၤအါရံၤ တုၤ လၢလၢဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဝဲအံၤအခိၣ်ထံးတဆၢဒိၣ်န့ၣ် ပံာ်ထံနီၤဖးဝဲတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်လုာ်အိၣ်နီၤခိၣ်သးသမူအကွၢ်အဂီၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးအပူၤ လၢသုးမိၢ်စိရီၤ တၢ်ပၤအဖီလၢန့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဝဲအံၤ ခံဆၢဒိၣ်တဆၢဒိၣ်တခီဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်အဂ့ၢ်အဂၤအကလုာ်ကလုာ် လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဟးဂ့ၣ်ဟးဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢ ၂၀၂၄ နံၣ်အပူၤ လၢအပၣ်ဃုာ်ဝဲ SAC အတၢ်ခးလီၤမၤဟးဂ့ၣ်ဟးဂီၤ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, အတၢ်မၤသံမၤဘၣ်ဒိဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်, အတၢ်မၤတံာ်တံာ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢ ကဒီးန့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် ဒီးမုၢ်ကျါဝဲၤကွၢ်အတၢ်ဖိးတၢ် မၤလၢအရူဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါအဝဲအံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲတၢ်မၤဟးဂ့ၣ်ဟးဂီၤဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်ဘၣ်သုးဆူၣ်လီၤကျဲ, ဒီးတၢ်တြီဃာ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ကီတၢ်ကဲလၢ ဒူဖိသဝီဖိဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မၢ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါအံၤ အဆၢဒိၣ်သၢတခီပံာ်ထံနီၤဖးဝဲ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အတၢ်ဘျးစဲလိာ်အသးဒီးသဲစးတၢ်ဘျး လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျးသဲစး တၢ်ဘျးအဖီလၢန့ၣ်လီၤ. လၢခံကတၢ်, လံာ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါအံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်လီၤလီၤ ဆီဆီသ့ၣ်တဖၣ် လၢလီၢ်ကဝီၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျးပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်အိၣ်သးအတၢ်ပဲာ်ထံနီၣ်ဖး - တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်လၢၤအိၣ်နီၣ်ဒီးသးသမူအကျိၤအကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ

စံာ်စါန့ၣ်အတၢ်အိၣ်သး- တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်လၢၤအိၣ်နီၣ်ဒီးသးသမူအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢအိၣ်ဒီးအကျိၤအကျဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ

တၢ်မၤဘၣ်ဒိဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖၣ် ကဲထီၣ်အသးလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ စးထီၣ်လၢထံကီၢ်နီၣ်တၢ်သဘျုးလၢ ၁၉၄၈ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. လၢသးမိၤစီၤတၢ်ပၤအဖီလၢန့ၣ်, တၢ်မၤသံဝဲထံကီၢ်ဖိ ကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢတအိၣ်ဒီးဂ့ၢ်ဘၣ်ကျိၤလဲၤ, တၢ်မၤလီၤမၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်, တၢ်မၤဆါပယွဲအဝဲသ့ၣ်အာအာသီသီ, ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒုးဝဲထံကီၢ်ဖိ ကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဆိးလီၤကျဲ လၢအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လီၤလီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ထီၣ်ဒုးနီၣ်နီၣ်နီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်လၢအမၤကမၢ်ဒုးယၤကီၢ်မ့ၢ် ဒီးကီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ၣ်န့ၣ်လီၤ.¹ စးထီၣ်လၢ ၁၉၆၀ နံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ် ကီၢ်ပယီၤသး စးထီၣ်မၤဝဲတၢ်ထီၣ်ဒါတၢ်ပူၤထီၣ်လီၤထီၣ် အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဖးဒိၣ်လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤဒဲ တၢ်လွံၢ်တၢ်သန့ န့ၣ်လီၤ. တၢ်လွံၢ်တၢ်သန့အံၤ ပညိၣ်လၢကမၤထီၣ်တၢ်ဝဲ ထံကီၢ်ဖိကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကလုာ်ဒုၣ်ဖိၣ်စုကဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဒီဖျိတၢ်မၤပတုာ်ဝဲတၢ်အိၣ်သ့ၣ်မိၤပုၤဒိၣ်လွံၢ်မၤ လၢအမ့ၢ် တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ, ကျိၣ်စုတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ ဒီးပုၤကညီနီၣ်ဂံၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢသန့ဝဲအံၤအဖီလၢန့ၣ် တၢ်ထံၣ်ဝဲဒုၣ်ဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢဒိသုးဖိၣ်စုကဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ ဒီးလၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, တၢ်ပညိၣ်စ့ၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ကမၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်လွံၢ်တၢ်အိၣ်သးကတၢ်တခါအဂီၢ် တၢ်အိၣ်သ့ၣ်မိၤပုၤလၢ ကီၢ်ပယီၤသးမၤဝဲန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒိသး သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်သုတန့ၣ်လဲၤမၤဘၣ်တၢ်လၢအတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၢ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢကညီကီၢ်စဲာ်အပူၤဖဲဒုၣ်ဖိသဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ်အါတက့ၢ် ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ထူစံာ်လီၢ်ပုၤန့ၣ်, ပယီၤသးဖိသ့ၣ်တဖၣ်မၤဟးဂီၤဝဲသဝီဖိအ တၢ်အိၣ်အကျိၤခိၣ်သ့ၣ်မိၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ်, ပုၤဃုာ်ဝဲတၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်စံာ်လီၢ်ပုၤလီၢ်, ဘုၤဒီးတၢ်အိၣ်လၢတၢ်သိၣ်ဃာ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်အဂ့ၢ်အဂၤလၢအရ့ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, လီၤဆီဒိၣ်တၢ်ဟုသးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အဝဲအံၤကဲထီၣ်စ့ၢ်ကိးအသးဒီဖျိ ပယီၤသးအိၣ်အနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟ့ၣ်အပူၤသးဖိလၢတၢ်မဲာ်ညါသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ ဒီးကျိၣ်စုတၢ်မၤစၢၤလၢလၢလီၣ်လီၣ်တန့ၢ်ဘၣ် ဒီးအသးခိၣ်လၢတၢ်မဲာ်ညါသ့ၣ်တဖၣ်ညီန့ၢ်ဟ့ၣ်လီၤအသးဖိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကလုာ်လၢကဟးဟံးန့ၣ်ဆူၣ်တၢ်ဒိန့ၣ်လီၤ.² တကးဒီးဘၣ်အမဲာ်ညါ တၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်စ့ၢ်ကိးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢ သးဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အတၢ်တိာ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးတၢ်မၤဃးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၢ်အံၤ တြီဃာ်စ့ၢ်ကိးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢကလဲၤဝဲဆူၣ်အစံာ်ပျီ, လဲၤကူၣ်လဲၤမၤကၤ, ဒီးဟးဃုာ်အိၣ်ဃုာ်အီၤန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢအတလုာ်ပိာ်ထွဲတၢ်ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ထံၣ်ကမၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢအဆိၣ်ထွဲပုၤပၤဆါတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်ဖိၣ်ဒုးဃာ်အဝဲသ့ၣ်, တၢ်တီၢ်အီၤ, ဒီးတၢ်ခးသံဒုၣ်လဲၤအီၤဖဲတၢ်မ့ၢ်ထီၣ်အီၤအဆါကတီၢ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.³ ကျဲကူၣ်တရံးသ့ၣ်တဖၣ်လၢပယီၤသးသ့ၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ် အိၣ်တကူတလၢဒီးတၢ်ဖိၣ်တၢ်ယာ်န့ၣ်လီၤ.

¹ KHRG, *Undeniable: War crimes, crimes against humanity and 3၁0 years of villagers' testimonies in rural Southeast Burma*, December 2022. Also: International Human Rights Clinic at Harvard Law School, "Crimes in Burma," Cambridge, MA: International Human Rights Clinic at Harvard Law School, 2009.
² KHRG, *Undeniable*, above, p. 50.
³ KHRG, *STARVING THEM OUT: Forced Relocations, Killings and the Systematic Starvation of Villagers in Dooplaya District*, March 2000; KHRG, *Foundation of Fear: 25 years of villagers' voices from southeast Myanmar*, October 2017.

ပယီသုးအံသုဝဲတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်အဝဲအံၤ ဒီးမၤစ့ၢ်ကီးဝဲတၢ်မၤပျီၣ်ကွံာ်ဟီၣ်ကဝီၤအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သီးကမၤ စ့ၢ်လီၤကွံာ်ပုၤအနီၣ်ဂံၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒီးသန့ထီၣ်ဝဲအသးလာဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သ့ၣ်ကိၢ်ဘီ အကျဲကျဲတရံး အဖီခိၣ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအဝီၤအလီၤသ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်ဘျုးတၢ်ဖီၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဟံၣ်ဃီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခီဖျါပယီသုးအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဃီ တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤလၢပုၤအိၣ်တသ့တဘျုးလၢဘၣ် အိၣ်ထီၣ်ဝဲအါမးန့ၣ်လီၤ. ဒ်သီးအမၤလီၤတံၢ်ဝဲဒၣ်လၢ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်ကနၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲအတၢ်ကလုာ်ကသ့အဂီၢ် ပယီသုးအံသုဝဲတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ် တကးလၢ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် ဒီးမၤဆူၣ်ဝဲသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢ ကလဲၤသုးအိၣ်လၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဟံ ပနီၣ်ဃာ်န့ၣ်ဝဲအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤညီၣ်န့ၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဂၤဃာ်အီၤလၢဂၤ ဒီးအိၣ်ဝဲလၢပယီသုးတၢ်ပၤတၢ်ဆုၢ် ဃံးဃံးအဖီလၢ ဒီးတကးဒ်ဘၣ်အမံၣ်ညါ တၢ်မၤဆူၣ်စ့ၢ်ကီးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်မၤတၢ်မၤ ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်အိၣ် ဆူၣ်အိၣ်ချ့အတၢ်ကွၢ်ထွဲကဟုကယာ်ဘၣ်.⁴

တၢ်မၤဝဲတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးပတြီၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤအလံာ်ဃးဃာ်ဖဲ ၂၀၁၂ နံၣ် ဒီးထံၣ်ကီၢ်ဒီၣ်တၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးအတၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤ အလံာ်ဃးဃာ် (NCA) ဖဲ ၂၀၁၅ နံၣ်န့ၣ် မၤစၢၤလီၤဝဲစုၤကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ် ဘၣ်ဆၢၣ်သနၢ်က့ၤ ပှၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ် တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒဲးဝဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ၂၀၁၂ နံၣ်စံာ်လီၢ်ပှဲးလီၢ်အသဲစးတၢ်ဘျၢဒီးတၢ်ပၤဆှၢၤရဲၣ်သဲကတီၤဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်ကလီၤ, စံာ်လၢတၢ်ကွဲးအိၣ်ဝဲဒီးတၢ်ပာ်ကလီၤအိၣ်, ဒီးဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢအကဆှိ (VfV) သ့ၣ်တဖၣ် အသဲစးတၢ်ဘျၢဃုာ်ဒီးတၢ်ဆိတလဲလၢတၢ်မၤအိၣ် လၢလီၢ်ခံသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တပာ်ပနီၣ်ဝဲတၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကျဲသန့ လၢအအိၣ် ဃာ်ဒ်လုၤလၢအသိးလၢက လုာ်ခူၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အလီၢ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်ဘၣ်.⁵ သဲစးတၢ်ဘျၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟ့ၣ်ဝဲပယီၤသုးခိၣ်န့ၣ်ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အခွဲးအယာ် လၢကနီၤဖးလီၤဝဲမိၢ်ပာ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤဒူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပၤဘၣ်ဝဲ အကလုာ် ဒီးဟ့ၣ်လီၤဝဲဆူ ဒီပနီၣ်လၢတဘၣ်ထွဲဒီးပဒိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အစုပူၤ လၢညီၣ်န့ၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်လီၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးလၢအခီပညီအိၣ်ဘၣ် ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အဘူးအလဲလၢအဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါဘၣ်န့ၣ်လီၤ.⁶ ဒီဖျိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်တသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပာ်ဝဲတၢ်မၤနီၣ်မၤဃါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျါအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်အဃိ, တၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ကွံာ်သဝီဖိအါမးအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိးသမူအကျါအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လီၤမၤကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

သုးဟံန့်ဆူင်တၢ်စိတၢ်ကမီလၢ၊ ၂၀၂၁ နံင်ဝံအလီၢ်ခံ - တၢ်မဆူင်မၤစီးဟဲးဒိၣ်ထီၣ် ဒီးတၢ်ပညိၣ်ဝဲတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမ္မု
အတၢ်ဖိးတၢ်မသ့ၣ်တဖၣ်

စးထိပ်လၢပယီသုးမိစိရိဟံန့ဆူဝဲထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီလၢ လါဖျါတြုၤအါရံၤ ၂၀၂၁ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ်, ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ် အတၢ်အိၣ်သးလၢကီၢ်ပယီမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ ဟဲးဒိၣ်ထီၣ်ဝဲချ့ချ့ကလံၤန့ၣ်လီၤ. သုးလၢအအိၣ်လၢ SAC တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကလုာ်အဖီလၢသ့ၣ်တဖၣ် မၤအၢမၤသီဒီးသ့ဝဲတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးလၢ ထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်, ပၣ်ဃုာ်ဝဲတၢ်ဖီၣ်ဒုးဃာ်နၢစိတၢ်, တၢ်မၤဆါပယွဲ, တၢ်မၤသံမၤဝီလၢတဘၣ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဝီ, ဒီးတၢ်ခးလီၤတၢ်ဒီးကျိဖးဒိၣ်ဒီး ကဘီယုၤလၢထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဆိးဖံးမၤလီၤကျဲန့ၣ်လီၤ.⁷ တၢ်အၣ်ကီၢ်လၢတၢ်မၤနီၣ်ဃာ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် ပာ်ဖျါဝဲ

⁴ KHRG, *Foundation of Fear*, above; KHRG, *Undeniable*, above, pp. 36-38.

⁵ See: Farmland Law (Pyidaungsu Hluttaw Law) No. II of 2012, 30 March 2012; Vacant, Fallow and Virgin Lands Management Rules, The Republic of the Union of Myanmar Ministry of Agriculture and Irrigation Notification, No. 1/2012, 31 August 2012.

⁶ KHRG, *'Development without us': Village Agency and Land Confiscations in Southeast Myanmar*, August 2018; KHRG, *'With only our voices, what can we do?': Land confiscation and local response in southeast Myanmar*, June 2015.

⁷ KHRG, [ကဘီယူဟဲလ် Aircraft coming! : Impacts of air strikes on local communities and villagers' protection strategies in Southeast Burma since the 2021 coup](#), November 2024.

ဒဂုံလာကွိုက်မှန်ထိဒါ ပှဟီဝ်ခိဉ်ဖိနူဆာဉ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤသံမၤဝီ, တၢ်မၤဆါပယွဲ, တၢ်နီဟးထီဉ်ပှၤလၢကီၢ်ပှၤ, ဒီးတၢ်ဆှၢဆူဉ် ပှၤဆူတၢ်လီၢ်အဂၤသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ် ကဲထီဉ်အသးလၢထံကီၢ်ဒီတဘျဉ်ညါအပှၤ, ပုဉ်ဃုာ်ဒီးကညီကီၢ်စဲဉ်န့ဉ်လီၤ.^၈

ခီဖျိတၢ်မၤအၢမၤသီမၤပယွဲ ဒီးတၢ်ဆိတၢ်မၤနၢလၢအကဲ ထီၣ်အသးလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤအံၤအသိၣ်, တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဟံးနးဒိၣ်ထီၣ်ဝဲနးနးကလံၤန့ၣ်လီၤ. SAC စးထီၣ်က့ၤသ့ဝဲ တဲာ်လွံၢ်တဲာ်ကျဲသန့ ဒီးပာ်ဝဲထံဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ခၢၣ်သးလၢအဝဲသ့ၣ်အသးတၢ်ထီၣ်ဒုးအပူၤန့ၣ်လီၤ.⁹ တုၤလၢခဲအံၤန့ၣ် သးမိၤစိရိမၤမးဝဲထီၣ်ဝဲတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ဒီးမၤဟးဂီၤဝဲတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးကသံၣ်ကသီအပိးအလီသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးဖိၣ်ဝဲပုၤလၢအကျဲးစးဟးနီၤ လီၤတၢ်အိၣ်ဒီးကသံၣ်ကသီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.¹⁰ တၢ်တြီၤသးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဒီး တၢ်ပာ်ပနီၣ်တၢ်ဟးထီၣ်က့ၤလီၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢထံဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ် တကးဒီးတၢ်သူစ့ၢ်ကီးအိၤလၢတၢ်မၤအၢမၤသီမၤပယွဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်တၢ်, တၢ်ဃုဆူၣ်ဃုစိးတၢ်, တၢ်ဖိၣ်ထၢန့ၢ်ဆူၣ်သး, ဒီးတၢ်က့ၤမၤဆူၣ်ထီၣ်ကဒါက့ၤတၢ်မ့ၢ်ထံၣ်ခးသံအကျဲသန့သ့ၣ် တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.¹¹ တၢ်က့ၤမၤသီထီၣ်ကဒါက့ၤ “ဒွဲၣ်အူခဲလၢာ်, မၤဟးဂီၤခဲလၢာ်” အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအံၤ ပာ်ဖျိထီၣ်ဝဲတၢ်မၤအၢမၤသီမၤဆါပယွဲအက့ၢ်အဂီၤလၢအပူၤကွံၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးမၤနးဒိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ဂံၢ်ဆံးဘါစၢ်ဒီး ကတီၢ်ယံာ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတၢ်နးတၢ်ဖိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢပုၤတဝၢအပူၤ ခီဖျိပုၤတဝၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်တဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်လၢအရ့ဒိၣ်နီၢ်နီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မ့ၢ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်အသိၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ ထံလီၤကီၢ်ပူၤပှၤဘၣ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အနီၣ်ဂံၢ်ဟအါဒိၣ်ထီၣ်ဝဲအါအါကလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံလီၤကီၢ်ပူၤပှၤမၤစၢၤ ကညီလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အကမံးတံၢ် (CIDKP) ပာ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢတုၤဖဲ လါယနူၤအါရံၤ ၂၀၂၅ နံၣ်န့ၣ်, ပှၤဘၣ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ် လၢလီၤကဝီၤပာ်ပနီၣ်ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ အိၣ်အါန့ၣ်ဝဲပှၤအဂၤ ၁,၀၀၀,၀၀၀ (တကွဲၢ်) ဂၤန့ၣ်လီၤ.¹² SAC အတၢ်မၤဃးဒီး တြီဃာ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ ဒီးတၢ်တီဆှၢတၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မၤဘၣ်ဒိစ့ၢ်ကီး တၢ်မၤစၢၤပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်အတၢ်ဆီၣ် ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ကရၢ ကရိသ့ၣ်တဖၣ်တလဲၤတုၤဆူပှၤတဝၢလၢအအိၣ်လၢခိ ခိၣ်ကစၢ်ကျါသ့ၣ်တဖၣ် အအိၣ်ဘၣ် ဒီးပှၤဘၣ်ဃုၢ်အိၣ် ကမ့ၢ်လၢလီၤကဝီၤလၢတၢ်လဲၤတတုၤဘၣ်သ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်ကွၢ် ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲဒီးတၢ်တကူတလၢထီရီၤ ဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့အတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.¹³

၃. တာ်ကဲထီၣ်သးနီၣ်ကီၢ်အတာ်ကွဲးဖျုာ်- SAC အတာ်ထီၣ်ဒုးမးဟးဂီၤထံဖိကီၢ်ဖိကမျၢၤလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ သ့ၣ်တဖၣ်အတာ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမ္မု ဒီးတၢ်ဒီးန့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအကျါအကျဲ

ဒုတိယသီလီလအအိန်လကီပယီမုာ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်ဝဲ SAC အတၢ်ထီၣ်ဒုးမၤဆါ ပယွဲအဝဲသ့ၣ်
 ဃုၣ်ဒီးစုကဝဲတၢ်သဘၣ်သဘၣ်လၢအကဲထီၣ်သးတပယျာ်ဃီအံၤအဃီ ကဲထီၣ်ဝဲတၢ်ကီတၢ်ကဲဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်လၢအဝဲသ့ၣ်

⁸ KHRG, *Undeniable*, above. Also: Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar, “[Detailed findings of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar](#)”, A/HRC/42/50, 19 September 2019; Independent Investigative Mechanism for Myanmar (IIMM), “[Report of the Independent Investigative Mechanism for Myanmar](#)”, A/HRC/51/4, 12 July 2022.

⁹ KHRG, [Why would they target us?](https://www.khrg.org.uk/why-would-they-target-us/) Exploring patterns of the Burma Army's retaliatory abuses against villagers across Southeast Burma, June 2023.

¹⁰ KHRG, *Denied and Deprived: Local communities confronting the humanitarian crisis and protection challenges in Southeast Burma*, June 2022; KHRG, *Resilience and Resistance: Challenges and threats faced by Human Rights Defenders (HRDs) in Southeast Burma since the 2021 coup*, September 2024.

¹¹ KHRG, *Forced to Harm: Impacts of the State Administration Council (SAC)'s forced recruitment and enactment of the conscription law in Southeast Burma (January 2024 – February 2025)*, March 2025; KHRG, *Deadly Encounters: Killings of civilians by armed actors in Southeast Burma (October 2022 – April 2023)*, June 2023.

¹² CIDKP, “Kawthoolei-Displacement Overview Map”, January 2025. [on file]

¹³ KHRG, *Emergency Lifeline: Challenges to the right to healthcare, and local efforts, in Southeast Burma (January - October 2024)*, December 2024.

တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ် SAC ကဘီယူၤတၢ်ခးလီၤတၢ် ဒီးအတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်နါစံာ်နါစါမ့ၢ်ဂ့ၤ လၢပညိၣ်ခးဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးအသုးအတၢ်ဟူးတၢ် ဂဲလၢတၢ်ဖီလၢသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် မၤဟးဂူၢ်ဟးဂီၤဝဲဟံၣ်ဃီသ့ၣ်တဖၣ်, ဒုသဝီသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဃိ ကဲထီၣ်ဝဲတၢ်တံးတၢ်ဒီးတၢ်ကီတၢ်ခဲလၢသဝီဖိ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ် ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူအတၢ်ဖဲတၢ်မၤအရူဒိၣ်လၢအဂ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခီဖျိတၢ်ဒီးလီၤ မ့ၢ်ပီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးကျိချံလီၤတဲာ်တပီၤဖးထီၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်အဃိ ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ကီ တၢ်ခဲလၢ သဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ်ကလဲၤဖဲအိၣ်မၤအိၣ်လၢအစံာ်ပျီပူၤ ဒီးကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီးသးသမူတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢ ထံဖိကီၢ်ဖိက မျၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်မၤဝဲမ့ၢ်ဆ့ၣ်မ့ၢ်ဂီၤအတၢ်ဖဲတၢ်မၤအခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အဒိအါမးပာ်ဖျါစ့ၢ်ကီးဝဲ ဒၣ်လၢတၢ်မၤဘၣ်ဒိမၤဟးဂီၤ သဝီဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူန့ၣ်ပာ်ဃုာ်စ့ၢ်ကီးဝဲတၢ်မၤသံသဝီဖိတၢ်ဘျုးတၢ်ဖီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်ဟံဆူၣ်သဝီဖိအတၢ်အိၣ် တၢ်အိၣ် ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်စုလီၢ်ခိၣ် ခိၣ်လၢအရူဒိၣ် အဂၤသ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤပယွဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီးအသး ခီဖျါ SAC အတၢ်မၤဃံးတၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ ဒီးတၢ်တီဆ့ၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢအတြီဃာ်ဝဲသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢ ကလဲၤဆူတၢ်ဆါတၢ်ပူၤအလီၤသ့ၣ်တဖၣ်, အစံာ်ပျီ, ဒီးကမၤန့ၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်လိာ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ် အဃိ, ဒုဖိသဝီဖိလၢ လီၢ်ကဝီပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆါၣ်မာ်ဝဲဒီးတၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိး, တၢ်တအိၣ်လၢအိၣ်ပွဲၤ, ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိ တကူတလၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အုၣ်ကီၤလၢအဘၣ်တၢ်ပၤဖျါထီၣ်အိၤလၢတၢ်ကဲထီၣ်သးနီၤကီၤအတၢ်ကွဲးဖုၣ်အံၤအပူၤပၤဖျါဝဲ SAC အတၢ် ထီၣ်ဒုးမၤဘၣ်ဒိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၤခိသးသမူအတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိလၢအရူဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးမၤကျါဝဲၤကွၢ်အတၢ်ဖိးအိၣ်မၤအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဃုာ်ဒီးစုကဝဲၤအတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်လၢအဟဲးဒိၣ်ထီၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်တကူအိၣ်တလၢလၢ ကီၤပယီၤမၤထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢယနူၤအါရံၤ တုၤလၢ လၢဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၄ နံၣ်အဘၢၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ် KHRG ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပၤဖျါလၢပျီပူၤ ၂၃၃ ဘ့ၣ် လၢအပၣ်ဃုာ်ဝဲဒီးတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်အိၣ်သးအတၢ်ပၤဖျါ, တၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ပၤဖျါ, ဒီးတၢ်ပၤဖျါအဖုၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢအမၤနီၣ်မၤဃါဝဲဘၣ်ဃးဒီးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၤခိသးသမူအတၢ်ဂဲၤပျါဂဲၤဆူးလၢကီၤရံၤနွံဘ့ၣ်လၢလၢအအိၣ်လၢကညီကီၤစံာ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၤဖျါလၢပျီပူၤလၢတၢ်ဆုၤထီၣ်အိၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤပၣ်ဃုာ်ဝဲတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်ဒီးသဝီဖိပိာ်ခွါ ၆၆ ဂၤ ဒီးသဝီဖိပိာ်မုၢ် ၅၂ ဂၤလၢအပၤဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ် နီၤခိသးသမူအတၢ်တၢ်တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤပယွဲအကွၢ်အဂီၤလၢ တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါ အိၤသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ဃုာ်ဝဲ (၃.၁) တၢ်မၤဟးဂီၤဒီးမၤတံာ်တံာ် တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အတၢ်ဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, (၃.၂) တၢ်မၤဆါမၤဘၣ်ဒိတၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်ဟံးဆူၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤဖိးလီလၢအရူဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, (၃.၃) တၢ်တြီၤမၤတံာ်တံာ်တၢ်ဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်, တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ, ဒီးတၢ်မၤမုာ်ကျါဝဲၤကွၢ်ခွဲးယာ်, (၃.၄) တၢ်မၤဟးဂီၤဟံၣ်ဃီသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ဃုာ်မ့ၤဟးဖျိး, ဒီး(၃.၅) တၢ်တြီၤဃာ်တၢ်ဒီးန့ၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘၣ် တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤပယွဲလၢတၢ်မၤအိၤအိၣ်ဒီးအကျါအကျဲမူၣ်မူၣ်နီၤနီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အါတက့ၢ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအိၤလၢ SAC အသုးဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ပၤဖျါစုၤခါဒုးန့ၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒၣ်လၢ သုးဖီၣ်စု ကဝဲၤပၤဆါတၢ်အသုးသ့ၣ်တဖၣ်မၤစ့ၢ်ကီးတၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ် အိၣ်နီၤခိသးသမူ ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၤအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢန့ၣ်လီၤ.

(၃.၁) တၢ်မၤဟးဂီၤဒီးမၤတံာ်တၢ် တၢ်သ္တုာ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အတၢ်ဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

၆၂၀၂၄ နှံအပူနှင့် စံလီပွဲလီလအအိဉ်လကီပယီမုထီဉ်ကလံထံးအပူသ့ဉ်တဖဉ် ဆဲးဟးဂီဝဲ အါမးခီဖျိ ပယီသးကဘီယွတၢ်ခးလီတၢ် ဒီးအတၢ်ခးလီတၢ်ဒီးက့ဖးဒိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အဃိန့ဉ်လီ. ခီဖျိလသး ဝီဖိသ့ဉ်တဖဉ်ပျံဝဲ

လာတာဒူးကကဲထီၣ် ဒီး SAC အတၢ်ခးလီၤတၢ် အဃိ အဝဲသ့ၣ်လဲၤမၤတၢ်လၢ အတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၢ်တဘျုးလၢ၊ဘၣ် ဒီးတၢ်အံၤမၤဘၣ်ဒိဝဲအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်ဒီး ကျိၣ်စ့တၢ်ဟံးန့ၣ်အကျါ ခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပှၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သးတဘျုးခါပာ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢ ပှၢ်လၢဟံၣ်ဖိဃီဖိသန့ထီၣ်သးလၢအီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ဒိမ့တမ့ၢ်သံဝဲခီဖျါ SAC ခးလီၤတၢ်အဃိဒီး အဟံၣ်ဖိဃီဖိလၢ အိၣ်လီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢ် မံၣ်ဝဲဒီးတၢ်ကီတၢ်ခဲလၢအတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးလီၤမ့ၣ်ပီၢ်သ့ၣ် တဖၣ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီး တၢ်လီၤဘၣ်ယီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်လဲၤဃုအိၣ်ဃုအီၢ်, လဲၤဆူ အစံာ်ပျီပှၢ်, မ့တမ့ၢ်ဟူးဂဲၤဖဲးမၤလၢကျိၣ်စ့တၢ်ဟံးန့ၣ်အဂီၢ်အခါန့ၣ်လီၤ.

က) တၢ်မၤဟးဂီၢ်စံၢ်လီၤပွဲၤလီၤ ဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးသဝီဖီသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အတၢ် ဖံးတၢ်မၤ

SAC အတားခးလီတားဆူထံဖိကီဖိကမျာ်သ့တဖ်အိဉ်ဆိးလီၤကျဲန့ၣ် မးဘဉ်ဒိဝဲထဲဒုသဝီသ့တဖ်တကး ဒ်ဘဉ်အမဲၣ်ညါ မးဘဉ်ဒိစ့ၢ်ကီးစံာ်လီၤပုၤလီၤဒီးတၢ်သ့ၣ်အိဉ်ဖျးအိဉ် အလီၤသ့တဖ်လၢ ကညီကီၢ်စံာ်ဒိတဘျဉ်ညါန့ၣ်လီၤ. ကဘီယူၤတၢ်ခး လီၤတၢ်ဒီးတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိသ့တဖ်မးဟးဂီၤဝဲဘုဟုတၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိ, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဟိဉ်ခိဉ်, ဒီးတြီဃာ်ဝဲသဝီဖိ သ့တဖ်လၢကလဲၤဖဲးလဲၤမးလၢ အစံာ်ပူၤပျီပူၤခီဖျိအဝဲသ့ၣ်ပျံၤဝဲလၢတၢ်ခးလီၤတၢ်သ့တဖ်ကကဲထီၣ်ကဒီးသးအဃိ န့ၣ်လီၤ. တၢ်ခးလီၤတၢ်သ့တဖ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲတၢ်မးပျံၤမးဖုးပုၤတဝါအ တၢ်လုၢ်အိဉ်နီၢ်ခိသးသမူလီၤလီၤ ဒီးဒုးကဲထီၣ်ဝဲ တၢ်ကီတၢ်ခဲဒီးတၢ်တြီမးတံးတံးဖးဒိဉ် လၢတၢ်ကဃုအိဉ်ဃုအီၤ ဒီးမးန့ၢ်ကျိၣ် စုတၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၂၀၂၄ နံၣ်တနံၣ်ဇီၤ အတီၢ်ပူၤန့ၣ် KHRG မးနီၣ်မးဃါဝဲတၢ်ကဲထီၣ်သးဘဉ်ထွဲဒီး SAC အတားခးလီၤတၢ်လၢစံာ်လီၤပုၤလီၤသ့ၣ် တဖ်အပူၤအိဉ် ဝဲအစ့ၤကတၢ် ၃၃ ခါန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ တၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်အစ့ၤကတၢ် ၅၀ ခါန့ၣ် ပာ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢ သဝီဖိသ့တဖ် ပျံၤဝဲဒၣ်လၢကလဲၤမးတၢ်လၢအတၢ်သ့ၣ်အိဉ်ဖျးအိဉ်အလီၤခီဖျိဘဉ်ယိဉ်ဝဲလၢ တၢ်ခးလီၤတၢ် ကကဲ ထီၣ်သးအဃိန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢတၢ်ခးလီၤတၢ်ကဲထီၣ်အသးဖဲတၢ်ကူးဘုကူးဟုအဆၢကတီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤတချုးလၢတၢ်ကူးဘုကူးဟုအဆၢကတီၢ်ဘၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤဒၣ်
လဲၣ်န့ၣ် မၤဘၣ်ဒိဝဲသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအကျဲန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢယနူၤအါရံၤ ၂၀၂၄ နံၣ်အပူၤန့ၣ်, သဝီဖိတဂၤ
လၢအမံၤမ့ၢ် နီၢ်အ---လၢအအိၣ်လၢ အအ---သဝီ, ဖှၣ်ဂီၤကရူၢ်, ဖှၣ်အၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဒုသထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ်န့ၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ SAC
သုးလၢအအိၣ်လၢကမးမိၢ်အဝုၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်အယိ အတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဘၣ်ဒိဟးဂီၤဝဲတနီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲစံးဝဲဒၣ်အံၤ
“လၢမ့ၢ်ဂီၤခိဖဲလၢယ ဟဲလၢယတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး အလီၢ်ဒ်သိးယကဟဲထဲးယနံၣ်သိ ဒီးကူးဘုအခါန့ၣ် ယကွၢ် [ယတၢ်ထူၣ်တၢ်
ဘိဘၣ်ဒိဟးဂီၤ] ဒီးယသးသ့ၣ်ဖး ဒီးယသ့ၣ်ထီၣ်ညီန့ၣ်လီၤ. ယမၤတၢ်တဘျီဘၣ်ဒီးယကုၤဃုၢ်ကဒါဆူ [ယဟံၣ်] န့ၣ်လီၤ.
[...] ယသ့ၣ်ဒၣ်နံၣ်သိထူၣ်ဒီးဘုန့ၣ်လီၤ. ယကူးယဘုတဝံၤဒ်ဘၣ်. ယဘၣ်အိၣ်လၢတၢ်ပျံၤတၢ်ဖးအပူၤထီၣ်ဘိလီၤ.”¹⁴
ဖဲလၢယနူၤအါရံၤ ၁၇ သီ ၂၀၂၄ နံၣ်, ဂီၤခိ ၉ နံၣ်ရံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်သုးခိးကီၢ်ဆၢ (BGF) သုးရဲၣ် (၁၀၄၀) လၢအမၤသကိး
တၢ်ဒီး SAC ဒီး (ဘၣ်တၢ်တိခိၣ်ရံၣ်မဲအီၤလၢဘိမိၤခွဲၣ်ဒီးအိၣ်ဆိလီၤအသး ဖဲသၣ်ဂီၤပျံၤသုးကလၢၤ) န့ၣ်ခးလီၤဝဲကျိဖးဒိၣ် ဆူ
အအ---သဝီ ဒီးလီၢ်ကဝီၤလၢအအိၣ်ဖဲတၢ်ကပိၢ် ကပၤဖဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ ပၢ်ဃုၣ်ဒီးသဝီဖိစံၢ်လီၢ်ပျံၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.
သဝီဖိတူၢ်ဘၣ်တၢ်အကျါတဂၤပၢ် ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢအကူးအဘုလၢအသ့ၣ်ဝဲကအိၣ် ၆ အ့ၣ်ကၣ်န့ၣ်ဝံၤလဲၣ်ဒီးအိၣ်လၢ
အဘၣ်ကူးက့ၤအနံၣ်သိန့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂီၤ ခိဖျိလၢတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ခဲအံၤခဲအံၤအယိ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပျံၤဝဲလၢက
လဲၤမၤတၢ်လၢ အစံၢ်ပျံၤန့ၣ်လီၤ.¹⁵

¹⁴ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in February 2024. (#24-58-A1-I1)

¹⁵ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in February 2024. (#24-58-I2)

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤတၢ်ဒိၣ်ဆၢအီၤဖဲလါမ့ၤ ၂၀၂၄ နံၣ် လၢအစ--
-သဝီ, လီၤမုၢ်ပၤကရူာ်, လၢဒိၣ်ကီၢ်ဆၢ, ချၢၣ်လွံၤထွၢ်ကီၢ်ရဲၣ်
အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲလါမ့ၤ ၂၃ သီ ၂၀၂၄ နံၣ်, ဂီၤခီ ၉း၄၃
မံးနံးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်SAC အကဘီယူၤဒုးသုးတဘျီဟဲတ့ၢ်
လီၤဝဲမုၢ်ပီၤ ၉ ဖျၢၣ်ဆူသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အစံာ်ပူၤလၢအအိၣ်ဘူး
ဒီး အစ--သဝီန့ၣ်လီၤ. မုၢ်ပီၤလၢတၢ်ဟဲတ့ၢ်လီၤအီၤ ၇ ဖျၢၣ်န့ၣ်
ပီၤဖးထီၣ်ဝဲဘၣ်ဆၢ ၂ ဖျၢၣ်န့ၣ်တပီၤဖးဝဲဘၣ်. ကဘီယူၤဟဲဒး
လီၤ တၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပျံၤဝဲလၢကလဲၤဆူ
အစံာ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤပာ်ဖျါဝဲစံာ်ပျီဘၣ် ဒီးကီၤတနီၤခီဖျါ
မုၢ်ပီၤလၢအပီၤထီၣ်အကျါတဖျါအသိန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ-
KHRG)

သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲထီၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးခီဖျါကဘီယူၤတၢ်ခးလီၤတၢ် ဒီးတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ် လၢအဒုးအိၣ်
ထီၣ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ပျံၤထီၣ်ရီၤ ဒီးတြီယာ်အဝဲသ့ၣ်လၢက ကူးဘၣ်ဘုဟုတၢ်ထွၢ် တၢ်ဘိဘံၣ်ဘံၣ် ဘၢဘၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
သဝီဖိအါဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢကိးမုၢ်နံၤဒဲးန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ပျံၤ ဝဲလၢကဘၣ်ဒိမ့တမ့ၢ် သံဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်ကျဲးစၢၤလၢ
တၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်အခါန့ၣ်လီၤ. အဒိ, ဖဲလါအုၣ်ဖျါ ၂၄ သီ ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ် SAC ခးလီၤဝဲကျိဖးဒိၣ်ဆူ အဂ--သဝီ,
စယးကံၤတီၣ်ခါကရူာ်, ထီတထွၢ်ကီၢ်ဆၢ, တီအူကီၢ်ရဲၣ်အပူၤ ဒီးကျိဖးဒိၣ်ချံန့ၣ်လီၤတၢ်ဝဲလၢသဝီဖိအစံာ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.
သဝီသးပုၤလၢအမံၤမ့ၢ်အ--- စံးဝဲ “အခဲအံၤန့ၣ် ထံဖိကီၢ်ဖိကမျါသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ပျံၤဘၣ်ဖုးဝဲဒၣ်တၢ်စုကဝဲဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
[တၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်] ဒီးကဘီယူၤတၢ်ခးလီၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတမ့ၢ်ထဲတဂၤဘၣ်, သဝီဖိခဲလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးန့ၣ်လီၤ.
အခဲအံၤန့ၣ် တၢ်ကလဲၤကူးဘုကူးဟုဒၣ်လဲၣ်တညီဘၣ်.”¹⁶ ဒိန့ၣ်အသိး စီၤယ---, လၢအမ့ၢ်ဝဲသဝီဖိလၢအအ---သဝီ,
ဖုၣ်ဂီၤကရူာ်န့ၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢအလဲၤမၤတၢ်လၢအစံာ်ပူၤတဘျီလၢဘၣ်ခီဖျါ SAC ခးလီၤကျိဖး ဒိၣ်ခဲအံၤခဲအံၤအသိ
န့ၣ်လီၤ. အဝဲစံးဝဲ “ပဘၣ်ကန့ၣ်ထံဝဲတၢ်ထီၣ်ဘိဒီးပာ် ထံနီၤဖးတၢ်အိၣ်သးဒ် သိးပမၤတၢ်ဆၢ တဲၣ်လၢပလဲၤမၤတၢ်အဂီၢ်တၢ်ဘၣ်
တၢ်ဘၢအိၣ်တအိၣ်ကသ့န့ၣ်လီၤ. ပဘၣ်မၤစံာ်မၤစံာ်တၢ်န့ၣ်လီၤ.”¹⁷

တၢ်မၤတံာ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမၤဘၣ်ဒိဝဲလီၢ်ကဝီၤတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျါအိၣ်အတၢ်ဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဒုးအိၣ် ထီၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်
တၢ်အိၣ်အတၢ်ဟးတၢ်စုၤ ဒီးတၢ်ပူၤထီၣ်ကလံၤထီၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဂၤလၢအမံၤမ့ၢ် ဖါတၢ်ဒ--- ဒီးအိၣ်လၢအခ--- သဝီ,
ခိပူးကရူာ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၢ, မုၢ်တြီၤကီၢ်ရဲၣ်န့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒိအံၤ “လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လုာ်အိၣ်အနီၢ်ခိသးသမူ
လၢတၢ်ထူစံာ်လိာ်ပဲၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျါလၢ SAC အတၢ်ခးလီၤကျိ ဖးဒိၣ်ဒီးတၢ်ဟဲခးလီၤတၢ်ဒီးကဘီယူၤအသိ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်
ပျံၤဝဲလၢကလဲၤမၤတၢ်လၢ အစံာ်ပူၤပျီပူၤဒီး တၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၤဝဲဘုဘုၣ်ဟုသးတလၢတလီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အသိ,
ဟုသးအပူၤထီၣ်ဝဲ ဒီးသဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ်ပူၤအိၣ်ဟုသးတန့ၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”¹⁸

တၢ်ခးလီၤတၢ်တပယုာ်သိဒ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကမၤန့ၣ်ဘၣ်အတၢ်လိာ်ဘၣ်ခိသ့ၣ်မိၢ်ပုၤသ့ၣ်တ
ဖၣ်အဂီၢ် ဒီးလၢန့ၣ်အမံၤညါ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိာ်ဘၣ် ဘျီလၢအတၢ်အိၣ် တၢ်အီၤလၢ ကတီၢ်ယံာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

¹⁶ Unpublished report from Taw Oo District, received in August 2024. (#24-352-A1-I1)
¹⁷ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in January 2024. (#24-27-A2-I1)
¹⁸ Unpublished report from Mu Traw District, received in July 2024. (#24-332-S1)

မုၢ်ကိၣ်စ---လၢအအိၣ်လၢ အဒ---သဝီ, ဝုကၢ်ကရူာ်, ကွဲးထီၣ်ကီၢ်ဆၢ, ဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်န့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲ လၢစဲးပထုဘၢၣ် ၂၀၂၄ နံၣ်အပူၤဒဲအံၤ “တၢ်ဖဲးတၢ်မၤတလဲၤအ သးဘၣ်လီၤဘၣ်စးဘၣ်ခီဖျိပဘၣ်ပျံၤဝဲ SAC အတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကၢ်လၢပုၤသဝီဖိတဖၣ်က ဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲာ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဝံၤလီၤဒိကယီကယီ ခီဖျိအဝဲသ့ၣ်တမၤဘၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤဘၣ်ဘျီ ဘၣ်ဒါဘၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. [...] ပဘၣ်မၤတၢ်လၢတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးအပူၤန့ၣ်လီၤ. [...] ပမ့တမၤတၢ်ဘၣ်ဒီး ပကသ့ၣ်ဝံၤလီၤဒိ န့ၣ်လီၤ.”¹⁹ တၢ်ခးလီၤတၢ်ဖဲ အအ---သဝီ, ဖုၣ်ဂီၢ်ကရူာ်, ဖဲလၢယနူၤအါရံၤ ၂၀၂၄ နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ဖဲလၢဖုၣ်တြုၤအါရံၤ ၄ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ် SAC သုးလၢအအိၣ်ဆိလီၤအသးဖဲကမးမိၣ်ဝုၣ်န့ၣ် ခးလီၤနီၤစိကဒီးကျိဖးဒိၣ်အသီတဘျီန့ၣ်လီၤ. တၢ်ခးလီၤတၢ် တဘျီအံၤကျိဖးဒိၣ်ချံလီၤတၢ်ဝဲလၢသဝီဖိလၢအမံၤမုၢ် အဖ--- တဂၤအစံာ်ပူၤ တဘျုးဖျါဒီးဘၣ် ဒိဟးဂီၤဝဲ အနံၣ်သီထူၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. စိဘအ--- လၢအအိၣ်လၢအအ---သဝီတဂၤစံးဝဲဒဲအံၤ “SAC မုၢ်ဆဲးခးလီၤဒီးကျိ ဖးဒိၣ် ဆူမဲာ် ညါတနံၣ်ခံနံၣ်ဒု ပမၤအိၣ်တၢ်ဖဲလီၤကဝီၤအံၤအပူၤတသ့လၢဘၣ်. ပကဘၣ် အိၣ်လၢတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးအပူၤ ထီဘီန့ၣ်လီၤ.”²⁰

တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ကီတၢ်ခဲ တၢ်နးတၢ်ဖျိၣ်အတၢ်အိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်လၢ ကီၢ်ရၢၣ်အဂုၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲ၂၀၂၄ နံၣ်အပူၤန့ၣ် ခီဖျိလၢစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အတၢ်အိၣ်သးဟဲနးဒိၣ်ထီၣ်လၢဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၢ, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်အပူၤ အဃိ, သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီဒိၣ်မး မုၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကျဲးစၢၤမၤဝံၤ က့ၤအတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ပျံၤဒီးဘၣ် ယိၣ်ဝဲဒၣ်လၢကဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲာ်ဒီးတၢ်သ့ၣ် ဝံၤလီၤဒိ ခီဖျိမုၢ်ကျိဝဲၤကွၢ်တၢ်ဖဲးအိၣ်မၤအိၣ်အခွဲးအယာ်အဂၤလၢ အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တအိၣ်နီတမံၤဘၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ.²¹

တၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၣ်အီၤဖဲ လၢမုၢ် ၃၁ သီ ၂၀၂၄ နံၣ်လၢလီၤကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဂၤအအိၣ် ဒီးဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၣ်အီၤဖဲ SAC အကဘီယူၤ တဘျီဟဲတ့ၢ်လီၤဝဲမ့ၢ်ပီၤအစိအိၣ် ၅၀၀ ပိၣ်ခံဖျါလၢအဟ---သဝီ လၢအအိၣ်လၢလၢဒိၣ်ကီၢ်ဆၢ, ချါလံၤထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်အပူၤဝံၤအလီၢ်ခံ န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤပာ်ဖျါဝဲစံာ်ပျီဘၣ်ဒိဟးဂီၤအဂီၤ ဒီးမ့ၢ်ပီၤအက့ၤအိၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- လီၤကဝီၤသဝီဖိ)

ခ) ပုၤလၢလုာ်အိၣ်ဟံၣ်ဖိဃီဖိသမ့တမ့ၢ်ဘၣ်ဒိ

တၢ်ခးလီၤတၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဃိ သဝီဖိတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဒီး တၢ်သံတၢ်ပုၤကဲ ထီၣ်စ့ၢ်ကီးအသး ဒီးဟံၣ်ဖိဃီဖိလၢအအိၣ်လီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဂဲၤပျါဂဲၤဆး ဒီးဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲာ်စ့ၢ်ကီးဒီးတၢ် ကီတၢ်ခဲတၢ်နးတၢ်ဖျိၣ်

¹⁹ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in November 2024. (#24-443-A1-I1)
²⁰ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in February 2024. (#24-58-A2-I1)
²¹ Unpublished report from Mu Traw District, received in November 2024. (#24-466-S1)

သွဉ်တဖဉ်လၢကယုထံဉ်န့ၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူကျိၤကျဲလၢအဂၤသွဉ်တဖဉ်န့ၣ်လီၤ.²² အဒိ, ဖဲလၢနီၣ်ဝဲဘၢဉ် ၂၁ သီ, ၂၀၂၄ နံဉ် ကဘဉ်ဖဲမုၢ်ထူဉ်ထီၣ် ၁၁ န့ၣ်ရံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် SAC သုးလၢအအိၣ်လၢသုးဟူးဂဲၤဝဲလီၤခိၣ်သွဉ်နီၣ်ဂံၢ် (၂၀) အဖီလၢ ဒီးလၢအအိၣ်ဆီလီၤအသးဖဲသွဉ်စ့တီၣ်, ပျီၣ်သိၣ်, ဒီးဘီကလံးသုးကလၢသွဉ်တဖဉ်န့ၣ်ခးလီၤဝဲကျိဖးဒိၣ်ဆူ တၢ်သွဉ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၢ်တတီၤ လၢအအိၣ်ဘူးဒီးအည--သဝီ, ကီၢ်သ့ဒၤ (ယုၣ်သိက့) ကရူၢ်, ထီတထူဉ်ကီၢ်ဆဉ်, တီအူကီၢ်ရံၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်တဘျီအံၤဘဉ်ဒိဝဲသဝီဖိတဂၤလၢအမံၤမ့ၢ် နီၢ်ဟ-- ဒီးဘဉ်သံဝဲသဝီဖိအဂၤ တဂၤလၢအမံၤ မ့ၢ်စီၤအ--န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိအဂၤတဂၤလၢအမံၤမ့ၢ်စီၤယ--လၢအမၤတၢ်လၢတၢ်သွဉ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၢ်ဖဲတၢ်ကဲ ထီၣ်သးအနံၤန့ၣ် ပာ်ဖျါဝဲဒ်အံၤ “ဝံၤန့ၣ်, ကျိဖးဒိၣ်ချံအဂၤတဖျါလီၤတံၢ် ဒီးပိၢ်ဖးထီၣ်ဝဲလၢသးကျိး ပူၤဖဲပမၤတၢ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. [...] ကျိဖးဒိၣ်ချံအက့ဘဉ်ဝဲစီၤယ--အကီၢ်ဘိ, အစု, ဒီးအခီၣ် ဒီးအဝဲသံဝဲတဘျီဃီန့ၣ်လီၤ. [...] ဖဲလၢတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ် အဆၢကတီၢ်န့ၣ် တၢ်လီၢ်အဘျီအဘၢလၢနဃၢ်အိၣ် ကဒုနသးသ့လၢသဲကျိးပူၤန့ၣ်တအိၣ်နီၣ်တလိာ်ဘဉ်. [...] မ့ၢ်လၢယတလဲၤ ခီဖျါဘူဘဉ်တၢ်ကဲထီၣ်သးဒ်န့ၣ် လၢယတၢ်အိၣ်မူပူၤနီၣ်တဘျီဘဉ်အဃီယပျံၤတၢ်ဖုးတၢ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.” စီၤယ-- အံၤပာ်လီၤတံၢ် ကွဲၣ်ဝဲအမၤဒီးအဖိသၢဂၤ ဒီးအဟံၣ်ဖိဃီဖိလၢအအိၣ်လီၤတံၢ်အံၤဘဉ် ကွၢ်ဆၢဉ်မံၣ်ဝဲဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူအတၢ် တၢ်တၢ်သွဉ်တဖဉ်အါမးန့ၣ်လီၤ.²³

ဒူဝီသဝီဖိတဘျူးဂဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဆူ KHRG လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မၢ်ဝဲဒီးတၢ်တၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်သ့ၣ် တဖၣ်အါမးဖဲလၢပှၤ လၢအလုၢ်အိၣ်အဟံၣ်ဖိဃီဖိအကျါတဂၤဘၣ်ဒိမ့တမ့ၢ်သံဝံအလီၤခံအခါ ဒီဖျါအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဟံးထီၣ်က့ၤမူဒါလၢတၢ်ကွၢ်ထွဲ ဖိလံး ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်ဟံၣ်ဖိဃီဖိခံမံလၢန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဂၤလၢအမံၤမ့ၢ် ခ--- ဒီးအိၣ်လၢလုက့ၣ်ကီၣ်ဝုၢ်, ကိးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဒူပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရဲၣ်န့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူ အတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢအဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မၢ်ဝဲ ဖဲလၢအဘၣ်ဒိလၢကဘီယူၤ တၢ်ဟဲခးလီၤတၢ်ဝံအလီၤခံ ဒီဖျါအဝဲဒီး အဝၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲပှၤမၤမ့ၢ်ဆ့ၣ်အိၣ်မုၢ်ဂီၤ ဒီးဘၣ်ကွၢ်ထွဲဝဲအဟံၣ်ဖိဃီဖိ ၉ ဂၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲစံးဝဲ “ဖဲလၢပဝဲခံဂၤလၢာ် [အဝဲဒီးအဝၤ] မၤတၢ်ကဲဒ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်ကိညၢ်တစဲးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သန့ကအခဲအံၤန့ၣ်, ပှၤမၤတၢ်ကဲက့ၤ ဒုၣ်ထဲတဂၤ [ဒီဖျါအဝဲဘၣ်ဒိ]န့ၣ်လီၤ. တနံၤအံၤ အဝဲ [အဝၤ]လဲၤလၢတၢ်မၤဘၣ်ဆၣ်အတမၤဘၣ်တၢ်ဘၣ် [ဒီဖျါတၢ်မၤတအိၣ်ဘၣ်အဃီန့ၣ်လီၤ].”^{၁၂၄}

ဂ) တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်ညှဉ်ထီၣ်လၢတၢ်ညှဉ်အိၤလၢတၢ်ထူၣ်လိာ်ပဲၤအဂီၢ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤပီးလီၤသ့ၣ်တဖၣ်

SAC အတုခံလီတုသုတဖု မဘုဒိဘုထံး ဒီးမဟးဂီစုဂီးဝဲသဝီဖိအတုသုတထီဉ်လ၊ အပု ဃုတုထူစံလီဉ်ပု၊ အပီးအလီသုတဖု ဒီးတုဖိတုလံပီးလီ လ၊အရူဒိဉ်လ၊တုသုအီလ၊ တုသုအိဉ်ဖုးအိဉ် အတုဖိးတုမ၊အဂီ သုတဖုန့ဉ်လီ၊ ဖဲလ၊တုသုထီဉ်သုတဖုအံးဒီးတုဖိတု လံပီးလီ သုတဖုဘုဒိဟးဂီ၊အခါန့ဉ်၊ တုလုအိဉ်နီဉ် သးသမူလ၊သဝီဖိသု တဖုအဂီကီခဲဒိဉ်ထီဉ်ဝဲန့ဉ်လီ၊ အဒိ၊ ဘုဖိသုတဖုန့ဉ်မုဝဲတုလ၊အရူဒိဉ်ဝဲဒိဉ်မးလ၊တုအိဉ်မူ အဂီ ခီဖုမုဝဲတုပုကီတုအိဉ်အလီ လ၊တုသန့ထီဉ်သးလ၊အီဒိတန့ဉ်ကျ၊န့ဉ်လီ၊ လ၊တုန့ဉ်အယု၊ တုမ၊ဟးဂီဝဲ ဘုဖိသုတဖုန့ဉ် မုတုလ၊အမ၊နးဒိဉ်ထီဉ်ဝဲသဝီဖိအတုကီတုခဲန့ဉ်လီ၊ ဖဲတုပုဖု၊အဆ၊ကတီတုကီဉ်ပု၊န့ဉ်၊ KHRG

²² See, for instance: KHRG, “[Taw Oo District Situation Update: SAC shelling, drone attacks, forced recruitment, threats, and other military activity, causing casualties and livelihood challenges in Htaw Ta Htoo and Daw Hpah Hkoh Townships \(November 2024 to January 2025\)](#)”, May 2025.

²³ Unpublished report from Dooplaya District, received in November 2024. (#24-452-I1)

²⁴ Unpublished report from Dooptaya District, received in October 2024. (#24-406-A5-11)

ဒီးန့ဝဲတၢ် ပာ်ဖျါယံာ် ဘၣ်လၢအဘၣ်ဃးဒီး ဘုဖီဘၣ်ဒိဟးဂီၤ ခီဖျါ SAC ကဘီယူၤတၢ်ခးလီၤတၢ် ဒီးအတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ် လၢတီအူၤ မ့ၢ်တြီၢ်. ဒီးဒူပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.²⁵

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤဘၣ်တၢ်ဒိၣ်န့ၢ်အိၤဖဲလၢမးရူး ၂၀၂၄ နံၣ်ဖဲအမ-
--သဝီ, မဲၣ်နူးကရူၢ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်အပူၤန့ၣ်
လီၤ.တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤဟံၣ်ဖျါဝဲစဲးကံၢ်ဘုတဖျါလၢအဟးဂီၤခီဖျိ
SAC အခြံတၢ်ဟဲခးလီၤတၢ်ဖဲအမ---သဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိစဲးကံၢ်
ဘုအံၤဟးဂီၤအယီၤ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ယီၢ်ဘုလၢအကစၢ်
လၢအတံၢ်တၢ်ဖးယံၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

ဃ) တၢ်ဒီးလီၤဟံၣ်လၢ်မွၢ်ပိၤသ့ၣ်တဖၣ်, ကျိချံတပိၤဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးမွၢ်ပိၤအကုအခီအိၣ်တၢ်

သဝီဖိလအအိန်လကီပယီမုာ်ထီၣ်ကလံးထံးအပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲဒီးတၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အကလုာ်ကလုာ် လၢကက့ၤဖဲမၤသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်ဖဲလၢတၢ်ဒုးကဲထီၣ်ဝံၤအလီၤခံၣ်ခီဖျိကျိဖျးဒိၣ်ချဲဒီးမ့ၣ်ပီၤလၢ SAC ခးလီၤသ့ၣ်တဖၣ်တနီၤန့ၣ် တပီၤဖးဘၣ်ဒီးအိၣ်တီၢ်ဝဲလၢစံာ်လီၤပွဲၤလီၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤအဃိန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ပျံၤဝဲလၢတၢ်ကခးလီၤကဒီးတၢ် တကးဒ်ဘၣ်အမဲၣ်ညါ ကျိချဲမ့ၣ်ပီၤအိၣ်တ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ပျံၤတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဘၣ် တၢ်ဘၢအဂီၢ်, လီၤဆီဒ်တၢ်လၢဖိသၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကျိချဲဒီးမ့ၣ်ပီၤလၢအတပီၤထီၣ်ဒ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ် စ့ၢ်ကီးတၢ်လီၤပျံၤလီၤဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢတၢ်ကမၤမုၢ်ဆ့ၣ်မုၢ်ဂီၤအတၢ်မၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်ထူစံာ်လီၤပွဲၤ ဒီးတၢ်ကူၤဘုကူၤဟုသ့ၣ် တဖၣ် ဒီး သဝီဖိအါဒ်အါဂၤလဲၤဆူအစံာ်ပူၤတဘျီလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဒိ၊ ဖဲလါအုဖြာ် ၂၀ သီ ၂၀၂၄ နံၣ် ဟါဒီ ၉ နံၣ်ရံၣ်အဆါကတီၢ်န့ၣ်, SAC ကဘီယူၤဒုးသုးတဘျီ ဟဲတုၢ်လီၤဝဲ မ့ၣ်ပီၤသ့ၣ်တဖၣ်ဆူ စီၤလ---အစံာ်ပျီပူၤလၢအအိၣ် ဖဲအန---သဝီ, မဲာ်ကနးခံဒိၣ်ကရူၢ်, ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဒူသထူၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်အ ပူၤန့ၣ်လီၤ. ကဘီယူၤတၢ်ဟဲတုၢ်လီၤမ့ၣ်ပီၤတဘျီအံၤ ဘၣ်ဒိဟးဂီၤဝဲတုသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးမ့ၣ်ပီၤ အက့အခီသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်တုၢ်ဝဲ န့ၣ်လီၤ. စီၤလ--- လၢအသ့ၣ်ဝဲကထံ, သၣ်ကပၤ, ဒီးဘုသ့ၣ်တဖၣ် လၢအစံာ်ပူၤန့ၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်ပျံၤတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢ ကဆဲးမၤတၢ် ဒီဖျါတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လီၤပျံၤလၢအကဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဘၣ်ဖုးအဃိန့ၣ်လီၤ. “ယအဲၣ်ဒီးတဲဒၣ်လၢ မ့ၣ်ပီၤအက့အခီ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ်အကမၤဝဲဒ်လဲၣ်. မ့ၢ်ပကြးပာ်ခူသ့ၣ်အီၤလၢတၢ်လီၢ်လၢအဘၤဒါ. [ဖဲပမၤတၢ်လၢစံာ်ပျီပူၤအခါန့ၣ်] အဘၣ်ကူးပစုပခီၣ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. ပထာ်ဖိၣ်အီၤခဲလၢာ်တကဲဘၣ်.”^{၁၂၆}

²⁵ See, for instance: KHRG, [“Taw Oo District Situation Update”](#), May 2025, above.

²⁶ KHRG, “[Doo Tha Htoo District Incident Report: SAC air strikes injured two villagers and damaged monasteries and farms in Hpa-an Township, April 2024](#)”, December 2024.

တၢ်ဒီးလီၤဟီၣ်လၢ်မွၢ်ပီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်တၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢသဝီဖိလၢအမၤတၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်
အလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ဖဲလၢယန့ၣ်အါရံၤ ၂၄ သီ ၂၀၂၄ နံၣ်, ဂီၤခီ ၉း၄၅ မံးနံးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် သဝီဖိတၢ်လၢ
အမံၤမ့ၢ် စီၤမ---လၢအအိၣ်လၢ အဖ---သဝီ, လၢ်မုၢ်ပျီကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်န့ၣ် အက့ၢ်အဂီၢ်ဟးဂီၤကွၢ်ဝဲခီဖျိ
ဟီၣ်လၢ်မွၢ်ပီၤ (M-၁၄) လၢ SAC သုး ဖဲလုၢ်ကၢ်ဘဲခံ , လၢ်မုၢ်ပျီကရူၢ်ပူၤ ဒီးလီၤဝဲတဖျၢၣ် ပီၤထီၣ်ဘၣ်အိၣ်အမံၤန့ၣ်လီၤ.
တၢ်အံၤကဲထီၣ်အသးဖဲ အဝဲဒီးသဝီဖိလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဃုတၢ်လီၢ်လၢကဖဲဒုးဖဲသံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. စီၤမ--- အံၤဒ်အမုၢ်
ပှၤတၢ်လၢ အလုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသး သမူလၢတၢ်ဖဲဒုးဖဲသံၣ်ထူစံာ်လိာ်ပွဲၤအသိးန့ၣ် တၢ်ကဲထီၣ်သးဒီးအိၣ်ဝဲအလီၢ်ခံ အဝဲဘၣ်ကွၢ်
ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲဒီးတၢ် တၢ်တၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ် ဒီးဘၣ်သန့ထီၣ်က့ၤအသးလၢအပုၢ်အဝဲတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤန့ၣ်လီၤ.²⁷

၆၂၂၄ နံပါတ်အရ KHRG မာနီမာဗာဝါတံကံထီသး ၁၈ ခါလာအဘဉ်ဃးဒီးသဝီဖိ (ပုဉ်ဃုဉ်ဖိဒိဖိသုဉ်) အတံဘဉ်ဒိဘဉ်ထံး ဒီးတံသံတံပုဉ်ခီဖျိဟီဉ်လံဉ်မုဉ်ပီဒီး ကျိချံလီတံဘဉ်အိဉ်တံပီ ပီဖးထီဉ်အဃိနုဉ်လီ. ဟီဉ်လံဉ်မုဉ်ပီဒီး ကျိချံတံပီဘဉ်အိဉ်တံပီအတံလီပျံလီဘဉ်ယိဉ်အံတမ့ဉ်ထဲလံတံထူစံလိဉ်ပုဉ်အတံမတဖုဉ်အဂီဘဉ်. တံအံကံထီဉ် စုဉ်ကီးတံလီပျံလီဘဉ်ယိဉ်လံသဝီဖိသုဉ်တဖုဉ်အဂီ ဖဲလံအဝဲသုဉ်ဟး ဃု အိဉ်ဃုအိအခါနုဉ်လီ.²⁸

တၢ်ဂီၤတဘျုးအံၤဘၣ်တၢ်ဒီးအိၤလၢလီၤကဝီၤသဝီဖိတဂၤဖဲလၢမ့ၤ
 ၃ သီ ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤဟံၣ်ဖျါဝဲ ပိာ်မုၢ်ဖိသၢ် ၁၂ နံၣ်
 လၢအအိၣ်လၢ အဖ---သဝီ, ပံၣ်က့ၢ်မနဲၣ်ကရူၢ်, လၢကဆီ
 ကီၢ်ဆၣ်, ဘျံးဒဝဲၣ်ကီၢ်ရၢၣ် တဂၤလၢအဘၣ်ဒိဝဲနးနး ကလဲၣ်ခီဖျိ
 အယီၢ်ဘၣ်မ့ၢ်ပိာ် ဖဲအလဲၤခိဝဲရီၤဘၣ်ကျိး ဒိသိးကလဲၤထၢဝဲတန့
 လၢသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲလၢမ့ၤ ၃ သီ ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. ရီၤဘၣ်ကျိး
 အံၤ အိၣ်ဝဲလၢ SAC ခိၣ်သးရၢၣ် (၅၆၀) အသးကလၢအလီၢ်ခဲ
 အယီၢ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢ မ့ၢ်ပိာ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒီးလီၤအိၤလၢ
 SAC သးန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိတၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၣ်မာ်ဒီးတၢ်လုာ် အိၣ်နီၢ်ခိ
 သးသမူအတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတၢ်နးတၢ်ဖှိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အယီၢ် ပိာ်မုၢ်ဖိ
 သၢ်အံၤဟးထၢဝဲလၢ် လၢကမၤန့ၢ်စ့ ဒီးပူၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၤလၢ
 အဟံၣ်ဖိသိဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိ)

၃.၂ တၢ်မၤဆါမၤဘၣ်ဒိ ဒီးတၢ်ဟံဆူၣ်သဝီဖိအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဖီၣ် ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိ

တၢ်ဘျဉ်ဆဉ်ဖိကီုဖိန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ရဲဒိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပှၢ်တခါလၢသဝီဖိလၢအအိၣ်လၢကီုပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိးသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ ဆဉ်ဖိကီုဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်သံဒီးဘၣ် ဒ်ဝဲခဲအံၤခဲအံၤခီဖျိ SAC ကဘီယူၤတၢ်ခးလီၤတၢ်ဒီးတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး SAC သးလၢတၢ်မဲၣ်ညါသ့ၣ်တဖၣ်ဖီၣ်အိၣ်ဆူၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ဘျဉ်တၢ်ဖီၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲလၢ အဃုၢ်အခါန့ၣ် စိၣ်ဃုၣ်အတၢ်ဘျဉ်တၢ်ဖီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တန့ၢ်ဘၣ်

²⁷ KHRG, “[Mu Traw District Incident Report: A villager stepped on landmine planted by the SAC in Lu Thaw Township, January 2024.](#)”, December 2024.

²⁸ See, for instance: KHRG, “[Mu Traw District Incident Report: One teenager was killed and another was severely injured by a UXO explosion, in Lu Thaw Township \(July 2024\)](#)”, September 2024.

ဒီးညီနီနီအဝဲသ့ကု၊ ကဒါဆူအနုသဝီ လ၊ကကွ၊ကွာ်ထွဲအတၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖိၣ်သ့တဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကီးကွ၊ဝဲတဘျီဘၣ်ဒီဖျါ တၢ်ခးလီၤတၢ်တပယုၣ်ဃီအဃီဒီး တၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်တဂၢ်တကျါၤဒိၣ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မၢ်ဝဲတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတၢ်နးတၢ် ဖှိၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဖဲလၢတၢ်ဟံဆူၣ်ကွၢ်အတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လုၢ်ဒိၣ်ပှၤဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒ်သိး သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်မၤဝဲကန့ၢ်အဂီၢ် ညီၣ်န့ၣ်တံၢ်တၢ်ဝဲလၢအနံၣ်တဖၣ်အနံၣ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်လၢအရူဒိၣ်ဝဲဒိၣ်မးလၢ သဝီဖိကသုဝဲလၢအတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ဒိၣ်သးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီ, တၢ်ဟံဆူၣ်ကွၢ်သဝီဖိအတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤန့ၣ် ဒူးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်သးကီၢ်ခဲဖှိၣ်ယၢ်လၢဟံၣ်ဖိယီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဆူ KHRG အသိးန့ၣ် ပှၤလၢအဟံးဆူၣ်ဂုၢ်ဆူၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အံၤအါတက့ၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ SAC အသုးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ လၢတၢ်ကဲထီၣ်သးတနီၤပာ်ဖျါဝဲလၢပှၤမၤတၢ်မ့ၢ်ဝဲ သုးဖီၣ်စုကဝဲပၤဆၢတၢ် အပှၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

က) တၢ်မၤဘၣ်ဒိမ့တမ့ၢ်တၢ်အိၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖီၣ်

KHRG မနီဇ်မာဃာဝဲတၢ်ဟံၣ်ဖျါအစၢကတၢ်အခါ ၂၀ လၢအဘၣ်ဃးဒီး သဝီဖိအတၢ်ဘျုးတၢ်ဖီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်သံ မ့တမ့ၢ် ဘၣ်ဒိ
ဒိဖျါ SAC ကဘီယူၤတၢ်ခးလီၤတၢ် ဒီးအတၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ဖဲ ၂၀၂၄ နံၣ်အပူၤအဃိန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘျုးတၢ်ဖီၣ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး
ဒီးသံအိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲဖဲလၢတၢ်ခးလီၤသးကဲထီၣ်လၢ SAC ဒီးလီၤကဝီၤသးပၢၢ် ဆၢတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤအခါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤခံၣ်ဘျီအံၤတၢ်ဒီးန့ၣ်အိၤလၢလီၤကဝီၤသဝီၤဖိတဂၤလၢအအိၣ်လၢ အခ---သဝီၤ, ထံဒုကရူၢ်, ဒိၣ်ဖါခိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရၢၣ်အပူၤအအိၣ်
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤခံၣ်ဘျီအံၤပာ်ဖျါဝဲ အခ--- သဝီၤဖိအကျီၢ်ခိၣ်လၢအဘၣ်သံဝဲလၢကျိဖဲလၢတၢ်ခးလိာ်သးကဲထီၣ်လၢ SAC သုး ဒီးလီၤကဝီၤ
သုးဖီၣ်စကဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢဖဲ လၢဖျိၣ်တြၢၤအါရံၤ ၁၀ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- လီၤကဝီၤသဝီၤဖိ)

SAC အသုံးလၢတၢ်မဲၣ်ညါသ့ၣ်တဖၣ်ပညိၣ်ခးစ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ဘျုးတၢ်ဖီၣ်လိၤလိၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲလါအံၤဖျၢၣ် ၁၂ သီ ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ် SAC အသုံးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤဝဲဆူအရ---သဝီ, ကိးနွံၤကရူၢ်, ကိးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဒုပျၢၣ်ယၢၢ်ကီၢ်ရဲၣ်အပူၤ ဒီးဟံဆူၣ်ဝဲသဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ်အတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် ဃုၣ်ဒီးသဝီဖိအတၢ်ဘျုးတၢ်ဖီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢ အရ--- သဝီတဂၤဟံၣ်ဖျါဝဲဒ်အံၤ “အဝဲသ့ၣ် [SAC] သုးဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဖီၣ်အိၣ်ဝဲပဆိဖဲ လၢအဟဲတုၤအနံၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဖီၣ်စ့ၢ်ကိးပထီး, ဖီအိၣ်ဝဲဒ်အိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. [...] အဝဲသ့ၣ်မၤဟံၣ်ကစၢ်ဟးထီၣ်လၢအဟံၣ်ဝံၤ ဟးဃိတၢ်လၢဟံၣ်ပူၤ, မၤဟးဂီၤဝဲပဲၣ်တြီအသီးခွဲးသ့ၣ်တဖၣ်,

ဒီးဟံဝဲတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢဟံၣ် ပှၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. ²⁹ ဒ်န့ၣ်အသိး တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လၢတၢ်ဒိသဒါကမျၢၣ်သုး (PDF) ဒီး SAC အသုးဘူးဒီးအစ---သဝီ, ပရီလိာ်ကရူၢ်, ဒိၣ်ဖါခိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရ့ၣ် ဖဲလါယူၤလံ ၂၁ သီ ၂၀၂၄ နံၣ် ဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ် SAC ခိၣ်ချ့သုးရ့ၣ် (၃၉) အသုးသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤန့ၣ်လီၤဝဲဆူသဝီပူၤ ဒီးသဝီဖိလၢအမံၤမ့ၢ် မုၢ်ဂၢ်န---ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်အံၤ “အဝဲသ့ၣ် [SAC ခိၣ်သုးရ့ၣ် (၃၉) အသုး] မၤသံအိၣ်ဝဲထီးဒီးဆီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.” ³⁰

တၢ်ဘျဉ်ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်လၢအရ့ၣ်ဒိၣ်လၢသဝီဖိအါမးတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ ဖဲလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘဉ်ဃုၢ်ပူၤပျဲးအသးလၢ SAC အတၢ်ထီၣ်ဒုးဒီးခးလီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အခါန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကွၢ်ထွဲဝဲအဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်တသ့ဘဉ် အဃိ သဝီဖိအါဂၤဆါရှုၣ်ကွံာ်ဝဲ အဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီကမံးတံာ်အကျါတဂၤလၢအမံၤမ့ၢ် စီၤဖ---လၢအအိၣ်လၢအထ---သဝီ, ကီးလၢၢ်ကရူၢ်, သထူၣ်ကီၢ်ဆဉ်, ဒူသထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ်အပူၤန့ၣ် ပာ်ဖျါဝဲဒ်အံၤ “ပကလဲၤမၤတၢ်လၢပစံာ်ပူၤပျီၤပူၤအဂီၢ် ပတူၢ်ဘဉ်လၢတၢ်ဘဉ်တၢ်ဘၢတအိၣ်ဘဉ် ဒီးပဆါရှုၣ်ကွံာ်ဝဲပတၢ်ဘျဉ်တၢ်ဖီၣ် ဒ်အမ့ၢ် ကျီၢ်, ပနၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ခီဖျိလၢပအိၣ်ကွၢ်ထွဲအီၤလၢသဝီပူၤ တဘျဉ်လၢဘဉ်အဃိန့ၣ်လီၤ. အဒိ, ကျီၢ်တဒုလၢအပူၤကအိၣ်ဝဲ ၅၀၀,၀၀၀ ကး [238 ဒိၣ်လၢၣ်] န့ၣ်, သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆါက့ၤဝဲထဲ ၂၀၀, ၀၀၀ ကး [95 ဒိၣ်လၢၣ်]မ့တမ့ၢ် ၃၀၀, ၀၀၀ ကး [143 ဒိၣ်လၢၣ်] န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဆါဆံးက့ၤဝဲအပူၤခီဖျိလၢအဝဲသ့ၣ်တယးဝဲဒ်လၢမ့ၢ်တဆါဝဲဒ်န့ၣ်ဘဉ်န့ၣ် အဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိကသံခီ လီၤဒီးအဝဲသ့ၣ်တန့ၢ်ဘဉ်ဒ်လဲၣ်တၢ်နီၣ်တမံၤဘဉ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.”⁸¹

တၢ်လီၤပျံၤဘၣ်ယိၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်, သဝီဖိလၢအဘၣ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တနီၤ ဃုန့ၢ်ဝဲတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ကကွၢ်ဆူအသဝီလၢကကွၢ်ဒူးအိၣ်အတၢ်ဘျုးတၢ်ဖိၣ်အဆၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဘၣ်ဃုၢ်အိၣ် ကမ့ၢ်သဝီဖိ နီၢ် ဖ--- လၢအဟံၣ်ဘၣ် ဒိ ဟးဂီၤလၢ SAC တၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ဖဲ ၂၀၂၄ နံၣ် ဒီး လၢအအိၣ်လၢ အဘ---သဝီ, ရွဲၣ်ယိၣ်ပုၤကရူၢ်, သထူၣ်ကီၢ်ဆၣ်န့ၣ် စံးဝဲဒ်အံၤ “သဝီဖိတနီၤကွၢ်လၢသဝီပူၤလၢမုၢ်ဆါခီ ဒီးဟးမံ လၢသဝီချၢလၢအတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်လၢမုၢ်နီၤခီန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ် [သဝီဖိတနီၤ] ကွၢ်ဆူသဝီပူၤဒ်သီးကကွၢ် ဟ့ၣ်အိၣ် အဆီဒီးအတၢ်ဘျုးတၢ်ဖိၣ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဆၣ် ခီဖျိအဟံၣ်တၢ်ဝဲလၢ သဝီပူၤန့ၣ်လီၤ.”⁸²

ခ) တၢ်ဂ့ၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်

ဖဲတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအိၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ် သဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ဃုၢ်ထီၣ်ဆူပှၢ်ကျါဒီးတၢ်လီၤအဂၤတဖၣ်အခါ အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဃုထၢ တအိၣ်ဘၣ်အမဲၣ်ညါဘၣ်ပာ်တၢ်ကွံာ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤအဃိညီၣ်န့ၢ် SAC သးသ့ၣ်တဖၣ်ဂ့ၢ်ဆူၣ် မ့တမ့ၢ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ် န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ဖဲလၢယနူၤအါရံၣ် ၁၅သီ, ၂၀၂၅နံၣ်အနံၤ SAC လၢအအိၣ်ဆီလီၤအသးဖွဲၤန့ၢ်ကလုသဝီ (အိၣ်လၢငီတီၤ ကရူၢ်, ဒိၣ်ဖးခိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရဲၣ်) လၢဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢဒုးယၤခိၣ်ဟါလုအီၤန့ၣ်လီၤဆူ အထ---သဝီ, ထံ သးစီကရူၢ်, ဒိၣ်ဖးခိၣ်ကီၢ်ဆၣ် ဂ့ၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်စီၤခ---အတၢ်ဖိတၢ်လံၤအကလုာ်ကလုာ်လၢအအိၣ်လၢအဟံၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဟုသး ဥထာ်, စးထုးထီၣ်ထံ, လဲၣ်ပထီၣ်(laptop)ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤရ့ၤဒိၣ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.³³

²⁹ Unpublished report from Dooplaya District, received in May 2024. (#24-211-A2-I1)

³⁰ Unpublished report from Taw Oo District, received in January 2024. (#25-2-A1-11)

³¹ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in January 2024. (#24-13-A1-I1)

³² Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in December 2024. (#24-269-A1-11)

³³ Unpublished report from Taw Oo District, received in April 2024. (#24-157-D1; #24-157-A1-I1)

တၢ်ကဲထီၣ်သးဒ်အံၤအဂၤတခါ၊ ဖဲလၢယူၤလံ ၂၂သီ၊ ၂၀၂၄န့ၣ် ဂီၤခိၤသန့ၣ်ရံၣ်၅၀မံးနံးအဆၢတကီၢ်တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လၢ SAC ဒီး PDFသုးတဖၣ်အဘၣ်စၢဖဲပရီၤလိာ်ဟီၣ်ကဝီၤ၊ ဒိၣ်ဖးခိၣ်ကီၢ်ဆၣ် ဝံၤအလီၢ်ခံ SAC သုးဖိတနီၤလဲၤန့ၣ်လီၤဝဲဆူအည---သဝီဖိတဖၣ်အဟံၣ်ဒီးအကျးတဖၣ်ဒီးဂုၢ်ဆူၣ်ကွံာ်တၢ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. စီၤရ---လၢအမ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤဖိတဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “အဝဲသ့ၣ် (SAC)လဲၤန့ၣ်လီၤလၢကျးပူၤဒီးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ဆီဒံၣ်,ကိၣ်,ဒီးတၢ်အိၣ်အဂၤတဖၣ်ဒ်အစိၣ်ဝဲန့ၢ်အသိး” လီၤ. ဖဲနံၤဝဲန့ၣ် SAC သုးတဖၣ်မၤဟးဂီၤစ့ၢ်ကိးသဝီဖိလၢအမံၤမ့ၢ်စ---အတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအအိၣ်လၢအဟံၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်စီၤတ---အစုဒီးဟံးန့ၢ်တၢ်ခဲလၢလၢအစိၣ်ဝဲသ့သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.³⁴သဝီဖိအဂၤတဂၤလၢအမံၤမ့ၢ်နီၢ်ဖ---ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “သုးဖိတဖၣ်တကြးမၤပုၤဒ်အံၤဘၣ်. (...)အဝဲသ့ၣ်တကြးဟံးန့ၢ်ပတၢ်ဖိတၢ်လံၤဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်တကြးမၤဟးဂီၤပဟံၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤလၢသဝီပူၤဒီးဟးမၤဟးဂီၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်ဒ်အလုၢ်အလၢတခါအသိးလီၤ.အဝဲသ့ၣ်ဂုၢ်န့ၢ်ဆူၣ်ပတၢ်ဖိတၢ်လံၤ, ဟးအိၣ်ပတၢ်, မၤဟးဂီၤဒီးခးဖျါပတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.”

တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သး၂ခါဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိး သုးပၢ်ဆၢတၢ်ကရူၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဂုၢ်န့ၢ်ဆူၣ်သဝီဖိတဖၣ်အတၢ်ဖိတၢ် လံၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢမ့ၤ ၅သီ, ၂၀၂၄န့ၣ် KNLA ဒီး PDF သုးပာ်ဖျါတဖၣ်ထီၣ်ဒုး SAC ဖဲအယ---သဝီ, ကျဲမုၢ်ထံး ပာ်ကဝီ, ကစၢ်ဒိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဘျံးဒဝဲကီၢ်ရ့ၣ်အခါ, PDF သုးတဖၣ်န့ၣ်လီၤန့ၢ်ဆူၣ်လၢသဝီဖိတဖၣ်အဟံၣ်ဒီးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်အဝဲ သ့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်ဒိအမ့ၢ် သိလ့ၣ်ယီၤတဖၣ်, သိလ့ၣ်တဖၣ်, လီတဲစိတဖၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.³⁵

၃.၃ တၢ်တြိမၤတံာ်တၢ်ဒီးန့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအကျိၤအကျဲ, တၢ်ဟးထီၣ်က့ၤလီၤ ဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်

ဒီဖျါလာတၢ်မၤဃးထီၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤအဃိ သဝီဖိတဖၣ်ဘၣ် ကွၢ်ဆၢၣ်မၢ်ဒီး တၢ်တၢ်တၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢ၊ ကဒီးန့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးကလဲၤဆူတၢ်ဖဲးအိၣ်ခုးမၤအိၣ်စံၣ်တဖၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဃးထီၣ်တဖၣ်ပာ်ဃုာ်ဒီး တၢ်တြီၢ်တံာ်ဃာ်ဝံစိာ်တီ ဆုၤ, တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ. ဒီးတၢ်ပညိၣ်မၤတံးတၢ်တနံၤဘၣ်တနံၤမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢ၊ တၢ်ကဟံးန့ၢ်ဆူၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤတကးဘၣ် တၢ်သမံသမိး, တၢ်မၤတပျုာ်တပျီၤ, ဒီးတၢ်ဖီၣ်အဝဲသ့ၣ်ဖဲ SAC တၢ်သမံသမိးတြဲၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆီၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်မၤတံာ်တၢ်ပနံးတၢ်ကၤတၢ်မၤတဖၣ်တကးဒီးဘၣ်အမဲာ်ညါ ကဲထီၣ်တၢ်နိးတၢ်ဘျးလၢတၢ်ကဒီးန့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒီးတၢ်ဖဲအိၣ်ခုးမၤ အိၣ်စံၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပူၤဖျးလီၤဒီးမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဟးဂီၤခူသ့ၣ်လီၤကဝီၤသဝီဖိတဖၣ် အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကအိၣ်မူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

က) တပ်မတော်ထိပ်တန်းတပ်ဆွဲအားတပ်ဟောင်းနှင့်ဆန့်ကျင်တပ်သစ်သစ်မြို့တော်

သဝီဖိသွန်တဖန်ဘဉ်ကွါဆာဉ်မဲဲဒီးတၢ်ကီတၢ်ခဲအါမး ခီဖျါလၢ SAC မးဃးထီဉ်တၢ်ပူၤတၢ်ဆါဒီးဝံစိာ်တီဆှၢလီၤဆီဒဉ်တၢ် ပနံာ်တၢ်ကၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအပာ်ဃုာ်ဒီးဘုသးဒီးကသံဉ်သွန်တဖန်န့ဉ်လီၤ. ခီဖျါလၢတၢ်ဟံးန့ဉ်တၢ်စိကမီၤဃုာ်ဒီးက တီၢ်ယံာ်စုကဝဲၤတၢ်သဘံဉ်သဘုဉ်ဒီးတၢ်အိဉ်သးတဂၢၢ်တကျၤဘဉ်အဖီခိဉ် မၤအါထီဉ်အဝဲသွန်တၢ်ဖျိဉ်တၢ်ယာ်လၢတၢ်ဂဲၤ လိာ်လၢကဒီးန့ဉ်တၢ်လိာ်နီၢ်နီၢ်တဖန်အခါန့ဉ်လီၤ. တၢ်နိးတၢ်ဘျးဒ်အံၤတဖန်ခဲလၢာ်ဟံးခီဖျါအသးလၢ တၢ်မၤဟံးထီဉ်တၢ်ဖဲ တၢ်သမံသမိတြဲၤ, တၢ်ဟံးန့ဉ်ပနံာ်တၢ်ကၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖန်, တၢ်ဃုဆူဉ်ဃုစီးဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးလၢတၢ်လုာ်

³⁴ Unpublished report from Taw Oo District, received in July 2024. (#24-317-A1-I1)

³⁵ Unpublished report from Mergui-Tavoy District, received in July 2024 (#24-309-D1)

အိန်သးသမ္မအဂီၢ် မ့ၢ်လၢသဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်လဲၤခီဖျိတၢ်လီၢ်အါတီၤလၢတၢ်ပၤအီၤလၢသးဖီၣ်စုကဝဲၤအါဖုဒီးဘၣ်လူၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျါအါခါလၢသးဖီၣ်စုကဝဲၤကရၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိတ်တီဆွါခိဖျိတၢ်အိၣ်တၢ်အိတဖၣ်ဖဲ SAC တၢ်သမံသမိးတြးအခါ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ထီတိတၢ်ဆိမိၣ်ကမၣ်အီၤလၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသုးဟံၤဆၢတၢ်ကရူၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢအမံၤမ့ၢ် ဒီးဆ---, အိၣ်လၢကဒ---သဝီ, ဝုကၢၤကရူၢ်, ကွဲၣ်ထီၤကီၢ်ဆၣ်, ဒူသထူၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်တၢ်ဟံၤဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “အဝဲသ့ၣ် (SAC) တပျဲပစိၣ်ဟုသးအါန့ၢ်ဒီး၃ထၢၣ်တုၤ၄ထၢၣ်တဝၣ် ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ပျဲပစိၣ်ဘုသးထဲတဝၣ်ထၢၣ်လီၤ. ပစိၣ်တထၢၣ်မၣ်တန့ၢ်ဘၣ်. (...) အဝဲသ့ၣ်တဲပုၤလၢပဆိထွဲ PDF သုးခိဖျိပဟ့ၣ်အီၤဘုသးလီၤ. အဃိအဝဲသ့ၣ်တပျဲပစိၣ်ဘုသးထၢၣ်အါအါဘၣ်. (...) ပတီဟုသးထၢၣ်မ့ၢ်အါန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ထုးလီၤကွံၣ်ပတၢ် (ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွံၣ်ပဟုသး)န့ၣ်လီၤ.”³⁶ စးထီၣ်လၢ လါစဲးပထုဘၢၣ် ၁၉သီ, ၂၀၂၄န့ၣ်အနံၤ SAC သုးကလၢၤအါဖျါလၢအအိၣ်လၢဒိၣ်ဖးခိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရ့ၣ် မၤဃံးအါထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဝံစိၣ်တီဆွါဟုးသး ဒီးစဲးဖိကဟၣ်သိဃိဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢ သဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအတီတၢ်အါန့ၢ်တၢ်ဟံၤပနီၣ်အလီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီး တၢ်ဟံးဆူၣ်ကွံၣ်ပနီၣ်တၢ်ကၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. SAC မၤဃံးထီၣ်တၢ်ဝံစိၣ်တီဆွါအဃိ ဟုးသး ဒီးစဲးဖိကဟၣ်သိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီး တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အပူၤကလံၤဒိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢလီၢ်ကဝီပူၤန့ၣ်လီၤ.³⁷

ဒိန္နဒ်အသီး တက်ကဲထီၣ်သးဘၣ်ဃး တၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲကဲထီၣ်စ့ၢ်ကိးအသးလၢ ခူပျၢ်ယၢ်ကီၢ်ရၣ်လၢ တၢ်လီၤတနီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢဖၣ်တြုၤအါရံၣ် ၁၀သီ, ၂၀၂၄န့ၣ်အနံၤ SAC သုးဖိတဖၣ်(လၢအအိၣ်လၢ ယုၣ်တလီၤ သုးကလၢ လၢအအိၣ်ဆိလီၤအသးလၢထီၣ်ဝံၣ်လီၤကရူၢ်, ကိးတရံးကီၢ်ဆၣ်) ဟံးန့ၣ်ဆူၣ် သဝီဖိလၢအအိၣ်လၢ ဘဘ---သ ဝီ, ဆူးကလံကရူၢ်, ကိးတရံးကီၢ်ဆၣ်တဂၤအဟုသး ခွဲန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိဝဲန့ၣ်လဲၤဝံၣ်န့ၢ်ဟုသးလၢ ဘဘ---သဝီဒ်သိးကဟ် ကီၤဃာ်အိၣ်ဝဲခါဆူညါအဂီၢ် ဖဲအမ့ၢ်ဘၣ်ဃုၢ်တဘျီလၢလၢန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိဝဲန့ၣ် တဒိဆၢတၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်အဟုသးနီတမံၤ ဘၣ် ဒီဖျိပျံၤဝဲလၢတၢ်မၤကၣ်က့ၤအီၤကအိၣ်ထီၣ်တမံၤမံၤအဃိန့ၣ်လီၤ.³⁸

ကသံသ့တဖန်တၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ကွဲၣ်ဒီးမၤဟးဂီၤစ့ၢ်ကိးအီၤဖဲ SAC တၢ်သမံသမိၤတြးန့ၣ်လီၤ.³⁹ လီၤကဝီၤခိၣ်နၢ်လၢအအိၣ်လၢဘဟ---သဝီ, သၣ်ကွဲၣ်ကရူၢ်, တနီၤသရံၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဘျံးဒဝံၢ်ကီၢ်ရဲၣ်တဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဘၣ်ဃးအတၢ်လဲၤဆူတၢ်ကဲထီၣ်သးအလီၤလၢ တၢ်ကလဲၤဟ့ၣ်လီၤဂ့ၢ်ဂီၢ်အူတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဆူ ပှၤလိၣ်ဘၣ်တၢ်တဖန်အအိၣ်လၢ “ဖဲလၢအီၤကူးၤ ၂၉သီ, ၂၀၂၄န့ၣ်အနံၤန့ၣ်ပကလဲၤဆူသဝီဝဲန့ၣ်ပလဲၤတသ့ဘၣ်မ့ၢ်လၢန့ၣ်ဝဲန့ၣ် SAC သးတဖန်အိၣ်ခိးတၢ်ဖဲကျဲၣ်ခိၣ်ထိးအဃီန့ၣ်လီၤ. ပလဲၤဖဲန့ၣ် ပတလဲၤခီတၢ်သမံသမိၤတြးဘၣ်. ဒ်သိးပလဲၤန့ၣ်ဆူသဝီပူၤကန့ၢ်အဂီၢ်ပလဲၤလၢတၢ်ခူသ့ၣ်ကျဲတဘီန့ၣ်လီၤ. ပလဲၤန့ၣ်လီၤဆူသဝီပူၤဒ်တမ့ၢ်တဖန်အသိးလီၤ. (...) SAC သးတဖန်အိၣ်ခိးတၢ်ဖဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မ့သ့ၣ်ညါလၢပဝံကသံၣ်န့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်ညီၤလၢပဂီၢ်ဘၣ်.”⁴⁰ အဝဲလဲၤဆူဆူၣ်ချ့ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖန်ဆူဆသ---သဝီ, ဘးဝးကရူၢ်, တနီၤသရံၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဘျံးဒဝံၢ်ကီၢ်ရဲၣ် မ့ၢ်ဒ်သိးကလဲၤကူဆါယါဘျါတၢ်ဒီးဟ့ၣ်လီၤကသံၣ်တဖန်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ သဝီဖိတဖန်ဘၣ်ဟ့ၣ်ကျိၣ်စ့တဖန်ဆူသးဖီၣ်စ့ကဝဲၤအါဖုဖဲအလဲၤထီၣ်က့ၤလီၤအခါ ဒီးဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢ တၢ်လီၤဒီးအဝဲသ့ၣ်ခီကံ တၢ်သမံသမိၤကြံၤအဖီခိၣ် န့ၣ်လီၤ. အဒိ, သဝီဖိတဖန်ဘၣ်ဟ့ၣ် BGF တၢ်ခိတၢ်သ့

³⁶ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in November 2024 (#24-443-A1-I1)

³⁷ Unpublished report from Taw Oo District, received in September 2024 (#24-395-D1; #24-395-A1-I1)

³⁸ Unpublished report from Dooplava District, received in February 2024 (#24-70-D1)

³⁹ KHRG, Emergency Lifeline, above, p. 10.

⁴⁰ KHRG, Emergency Lifeline, above, p. 6.

၁၀၀၀ကွၢ်ဖဲတၢ်သမံသမိးတြၢ် လၢအအိၣ်ဖဲကတၢၢ်တၢ်ကရူာ်, ဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၢ, မၤတြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်န့ၣ်လီၤ. သိလုၣ်တခါန့ၣ် BGF ဟ့ၣ်တၢ်ပျဲလၢတၢ်ကတီၢ်ဟ့ၣ်သးထဲၤတၢ်န့ၣ်လီၤ.⁴¹

လၢတၢ်ကဲထီၣ်သးတနီၤအဖီခိၣ်, သးဟံၤဆၢတၢ်ကရူာ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးမၤယံးထီၣ်တၢ်ဝံၤစိာ်တီဆၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢအိကူး ဖဲသီ, ၂၀၂၄န့ၣ် PDF ဒီး KNLA သးဟံၤဖိၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ ကတီၢ်ဖုၣ်တၢ်သမံသမိးတြၢ်တဖျါၣ်ဖဲ စၢထွဲကရူာ်, လၢကဆီကီၢ်ဆၢ, ဘျးဒဲဝဲကီၢ်ရၢၣ် ဒီးဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ကွၢ်သဝီဖိတဖၣ်အဒးဆၢသိ ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဃုကွၢ်သမံသမိးတၢ်အခါန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်လဲၤဒိကဲတၢ်သမံသမိးတြၢ်ကရူာ်အဂီၢ် သဝီဖိတနီၤတၢ်ဃုစ့ၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ်စ့န့ၣ်လီၤ.⁴² သဝီဖိလၢအမံၤမ့ၢ် စီၤည--- လၢအအိၣ်လၢ ဘဆ---သဝီ, ဒုဝါကရူာ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၢတဂၤဟံၤဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “အအိၣ်ထံးအဝဲသ့ၣ် (KNU) ဆၢတံၣ်ဝဲလၢ ကပံးကွၢ်ကျဲ ခီဖျါလၢဒုၣ်ဒါ (SAC သးတဖၣ်)ဆၢတၢ်အိၣ်အဃိလီၤ. ပမ့ၢ်တီဟ့ၣ်သးလၢချံတခါ ပုၤဟ့ၣ်ပုၤတၢ်ပျဲလၢ ချံတ ဘုၣ်န့ၣ်ပတီဟ့ၣ်သးန့ၣ်ထဲၤတၢ်န့ၣ်လီၤ.” ဖဲသဝီဖိတဖၣ်လဲၤဟဲကွၢ်ဒီးချံအခါ ဘုၣ်ဟ့ၣ်စ့ ၅,၀၀၀ကွၢ် ဘုၣ်ဆၢ သဝီဖိတဖၣ် ဟ့ၣ်စ့မ့ၢ်တန့ၢ်ဘုၣ်တခါ KNLA သးတဖၣ်တမၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်ဘုၣ်န့ၣ်လီၤ.⁴³

ခ) တၢ်မၤယံးထီၣ်တၢ်လဲၤတၢ်ကတၢၢ်

သဝီဖိတဖၣ် အတၢ်လဲၤထီၣ်ကတၢၢ်လီၤသဘူအံၤဘုၣ်တၢ်မၤယံးထီၣ်အိၣ်ဒိၣ်ခိၣ်မ့ၢ်အဃိ မၤဘုၣ်ဒိအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤ, တၢ်မၤအိၣ်ခးမၤအိၣ်စံၣ်ဒီးမ့ၢ်ဆူၣ်မ့ၢ်ဂီၢ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုာ်လၢတၢ်တြီၢ်တၢ်ဟးထီၣ်ကတၢၢ်လီၤ, တၢ်ပံးကျဲ ဒီးတၢ်ပျဲလၢတၢ်ကဖိၣ်တၢ်တဖၣ်တြီၢ်တံၢ်မၤယံးထီၣ် လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိတဖၣ်လၢကလဲၤဖဲမၤတၢ်လၢဒုးလၢစံၣ် ဒီးလဲၤဆူလီၢ်ကဝီၤကျးလၢအအိၣ်ဘူးလၢဝဲဒီး သဝီတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤယံးထီၣ်တၢ်ဒိအံၤတကလုာ်အံၤမၤပတုၢ်တၢ်ဟူး တၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ကဒီးန့ၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးမၤကီၢ်ထီၣ် တၢ်ကမၤန့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီး မၤလၢပုၤဂံၢ်ခိၣ်ထံး တၢ်လိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤယံးထီၣ် တၢ်လဲၤထီၣ်ကတၢၢ်လီၤသဘူအံၤ တြီတံၢ်ဃာ် ပုၤထူစံၣ်မၤဒုးအါမးလၢ ကလဲၤဆူအတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ် လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပူၤဖျး ဒီးလဲၤဆူအတၢ်မၤအိၣ်လီၢ်ကိးဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဃုာ်အိၣ်ကမ့ၢ်လၢအမံၤမ့ၢ် ကိၤယ---လၢအ အိၣ်လၢ ဘဒ---သဝီ, မဲးကျိကရူာ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၢ, မၤတြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်တဂၤဟံၤဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “န့ၣ်လၢ SAC တၢ်ပၤအပူၤ မ့ၢ် တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအိၣ်ကတၢၢ်လီၤ. တၢ်လဲၤတၢ်ကွၢ်ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်တလဲၤသးဘုၣ်ဂ့ၢ်ဘုၣ်ဝီနီတမံၤဘုၣ်. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ် လၢအကီၢ်ဒိၣ်ကတၢၢ်လီၤ. အဒိ, ပကလဲၤလၢစံၣ်ခး ဘုၣ်ဆၢပကဘုၣ်ကွၢ်ဒီးတၢ်အိၣ်သးဒီးလဲၤတၢ်လၢအဆၢကတီၢ်. ဒ်ပမ့ၢ် ပုၤမၤဝဲၤဖိတဂၤအသိးပဘုၣ်လဲၤတၢ်မၤမ့ၢ်ဂီၢ် ဒီးပကဘုၣ်ဟဲကွၢ်လၢတၢ်မၤလီၢ်တချူးလၢတၢ်ခဲးန့ၢ်ဒီးပုၤဘုၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ် တပျဲၤဒ်န့ၢ်ဘုၣ်ဒီးပာ်ပနီၣ်န့ၢ်ပုၤလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.”⁴⁴

ခီဖျါလၢတၢ်မၤယံးထီၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်ကတၢၢ်လီၤဖဲ ဘဃ---သဝီ, စ့ၣ်ဖူတီၤကရူာ်, တီအူကီၢ်ဆၢ, တီအူကီၢ်ရၢၣ်အဃိ သဝီဖိလၢ အမံၤမ့ၢ် စီၤရှ---ဟံၤဖျါထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတဖၣ်လၢအကွၢ်ဆၢမံၣ်ဝဲ ဘုၣ်ဃးတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ် ဒီးတၢ်လုာ်အိၣ်ဟံၣ်ဖိဃိဖိနီၢ် ခိ သးသမူန့ၣ်လီၤ. အဝဲဟံၤဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “လၢတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်ဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်ကတၢၢ်လီၤတကပၤပကွၢ်ဆၢမံၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ

⁴¹ Unpublished report from Mu Traw District, received in October 2024 (#24-418-A1-I1)

⁴² Unpublished report from Mergui-Tavoy District, received in August 2024 (#24-347-D2)

⁴³ Unpublished report from Mu Traw District, received in October 2024 (#24-418-A1-I1)

⁴⁴ Unpublished report from Mu Traw District, received in April 2024 (#24-214-A2-I1)

အကလုာ်ကလုာ်လီၤ. ပမၢ်ပၤမၤမၤဆုၣ်အိၣ်မုၢ်ဂီၤလီၤ. လၢတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤအပူၤတၢ်ကီၤတၢ်ခဲအိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢယဟံၣ်ဖိဃီဖိပူၤယမုၢ်ဖိခွါအဒိၣ်ကတၢၢ်တကၤ ဒီးယကဘၣ်မၤတၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆုၣ်တၢ်မၤတဘၣ်ဂီၤဘၣ် ဒီဖျါလၢ SAC သုးပံးကျဲတဖၣ်အဃီန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမ္မဂီၢ် တၢ်ကီၤတၢ်ခဲအိၣ်ဒိၣ်မး ဒီဖျါလၢပလဲၤမၤတၢ်လၢ တၢ်ချၢတန့ၢ်ဘၣ်အဃီလီၤ.”⁴⁵

လာတာလီတနီ၊ သဝီဖိတဖ်လာတာလုအိန်သးသမူအဂီအဝဲဒီးသန့အသးလာတာလုအိန်ညဉ်န့လီ၊ ဘဉ်ဆဉ်သနဉ် ကု
တာလီတဖ်လာ SAC မးဃးဆူဉ်ထီဉ် တာလဲထီဉ်က့လီအလီန့ဉ် တာဟူးတာဂဲလာတာကမးအီဒ်အံသ့တဖ်
ကီဒိဉ်ထီဉ်ဝဲဒဉ်ဒီးမ့တလာအဒုးအိဉ်ထီဉ်တာကီဂီလီခဲလာသဝီဖိတဖ်အတာအိဉ်မူအဂီန့ဉ်လီ၊ အဒိ၊ ဖဲ၂၀၂၄န့ဉ် SAC
သုးတဖ်ဖိဉ်န့ဆူဉ်ပှမးအိဉ်ညဉ်ဖိ၂၀၂၄လာအအိဉ်လာ ဘဂ---သဝီ၊ ခးရွဲကရူဉ်၊ ကွဲထီကီဆဉ်၊ ခူသထူဉ်ကီရဲဉ်
ဖဲအဝဲသ့လဲလုအိဉ်ညဉ်လာမုနီအခါန့ဉ်လီ၊ SAC မးဃးထီဉ်တာလဲတာက့ဒီးဟ့ဉ်လီလာတာလုလာတာတဘဉ်ဟး
ထီဉ်က့လီလာလီကဝီပူ၊ ဒီးဒီးလီစုကိးဟိဉ်လဉ်မ့ဉ်ပိလာ ထံကျိကပးအသိဒုးအိဉ်ထီဉ်တာကီတာခဲလာသဝီဖိတဖ်
တာလုအိဉ်သးသမူလာအအိဉ်ဒီးတာဂါတာကျါန့ဉ်လီ။⁴⁶

SAC အတုအခိုးအိတ်ထိပ်ပျံကလောင်တက်ကဲသုးတပ်သိပ်တပ်သိပ်စွာကိး ခုးအိတ်ထိပ်တက်ကိတင်ခဲဒိပ်ဒိပ်မုာ်မုာ် ခီဖျိလပုသးစာ် ဒီးဖိသပ်လပုအညါဘိပ်သုတ်တဖန်ကဘန်ဟးဆွဲးတပ်လဲထိပ်ကွာ်လီ၊ မုာ်လပုအဝဲသုတ်အိတ်ဒီးတပ်ပျံတပ်ဖုးလပု SAC သုးတ ဖန် ကထာဆူင်အဝဲသုတ်လပုသုးအပိန့ဉ်လီ၊⁴⁷ လပုတပ်ဂုာ်ဝဲအံအဖီခိပ်ပိပ်မုာ်တဖန် ကဘန်ဟးမူဒါလဲထိပ်ကွာ်လီ၊ လဲ၊ ပုတပ် ဒီးလဲမပုဂုာ်ဝီတပ်ဖိးတပ်မသုတ်တဖန် လပုအဟံဉ်ဖိပိတ်တဖန်အခါစး ခီဖျိအဝဲသုတ်နဝဲလပုပိပ်မုာ်တဖန်က ဘန်သကပ်တက်ကိခီတင်ခဲ မုတမုာ်တပ်ကမတံတပ်အီဖဲ SAC တပ်သမံသမိတြဲကတုာ်အပိန့ဉ်လီ၊ ပိပ်မုာ်တနီဟး ကိးဃုာ်ဒီးအဖီမုာ်ဒ်သိးကဟးဆွဲးတပ်သံကွာ်သမံသမိအီဖဲတပ်သမံသမိတြဲသုတအိတ်အဂီၢ်န့ဉ်လီ၊⁴⁸

၃.၄ တၢ်မၤဟးဂီၤဟံၣ်ဃီဒီးတၢ်ဘၣ်သးဆူၣ်လီၤကျဲ

ခိဖျိလၢ SAC အတၢ်မၤဟးဂီၤဟံၣ်ဃီဒီး စုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ကဲထီၣ်ဒီးဝဲအဖီခိၣ် တၢ်ဃုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဟဲအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးဒီးဘျုးန့ၣ်လီၤ. ဖဲဟံၣ်ဃီတဖၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤကွံာ်အိၣ်အခါ ဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်အတၢ်အိၣ်ကဒုလီၤ လီၤမၢ်တကးဒီးဘျုး အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီးတၢ်အိၣ်ဂၢ်ဆိးကျၢၤစ့ၢ်ကိး လီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲအယီၤ ညီၣ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဃုၢ် အိၣ်လၢတၢ်အိၣ်ကဒုတစီၢ်တလီၤ မ့တမ့ၢ်သဝီအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤဒီးတၢ်လၢအလိၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တန့ၢ် ဘၣ်ဝဲလၢပွဲၤဘျုးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဃုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးလၢအကဲထီၣ်သးသတူၢ်ကလၢအံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢအဝဲ သ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်က့ၤသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤအတၢ်အိၣ်မူဖဲတၢ်အိၣ်သးတဂၢ်တကျၢၤကတီၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ဂီၤဒီးတၢ်တၢ်တၢ် သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဂီၢ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်တၢ်လံၤ တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအလုၢ်ကလုာ်လံၤအယီၤန့ၣ်လီၤ.

က) SACမလီပွိုဟးဂီဟံဉ်ဃိ

⁴⁵ Unpublished report from Taw Oo District, received in February 2024. (#24-65-A1-I1)

⁴⁶ KHRG, “[Doo Tha Htoo District Short Update: SAC shelling and drone strikes causing casualties and damage, and livelihood constraints in Kyeh Htoh Township \(January to May 2024\)](#)”, May 2024.

⁴⁷ KHRG, *Forced to Harm*, above, March 2025.

⁴⁸ KHRG, “Taw Oo District Situation Update”, May 2025, above.

ဖဲ ၂၀၂၄ နှစ်အကတီၢ် KHRG ဒီးန့ၢ် လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါ ၉၂ ဘွဲၣ်ဘၣ်ဃးဟံၣ်ဃီတဖၣ်လီၤပျီၤပားဂီၤခီဖျါ SAC အတၢ်ထီၣ်ဒုးအဃိ န့ၣ်လီၤ. ဒ်သဝီကမံးတံးပုၤမၤတၢ်ဖိတဂၤလၢအမံၤမ့ၢ် စီၤ၀---လၢအအိၣ်လၢကတ---သဝီ, ကီၤလၢဂံၢ်ကရူၢ်, သထူၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်တဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲအသိး “သဝီဖိလၢ SAC မၤပားဂီၤအဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢအက့ၤတ့ၤထီၣ်က့ၤအဟံၣ်တန့ၢ် ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူကီၤခဲဝဲအဃိန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အဖိမ့ၢ်တလဲၤမၤ တၢ်လၢယီၤကီၢ်န့ၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်က့ၤတ့ၤထီၣ်အဟံၣ်ဒ်အံၤတန့ၢ်ဘၣ်.”^{၁၅}

သဝီဖိလားအမံ့မ့၊ စီဘ---အိပ်လားကဘ---သဝီ, ကတားတံးကရူဂ်, ခွဲဂ်လိကီဆပ်, မုဂ်တြိဂ်ကီရဲဂ်တဂ၊ အဟံဂ်ဘဂ်တဂ်
မးဟးဂီအီလး၊ SAC ကဘီယူတဂ်ဟဲးလီတဂ်ဖဲ လါဒိဂ်စဲဘဂ် ၃သီ, ၂၀၂၄နံဂ်တဂ်ဟဲးဖျါထီဂ်ဝဲလး “ယအဲဂ်ဒီးတဲ လာ
တဂ်သဘံဂ်သဘုဂ်မုဂ်ကတဂ်န့ဂ် ယမုဂ်ကွဲအိဂ်ကွဲလးသဝီန့ဂ် ယကဘဂ်မးတဂ်မနုလဲဂ်. ပကဘဂ်မးအိဂ်ဟံတဂ်လး
နံဂ်လးကဟဲအဂီဂ် ဘဂ်ဆဂ်ယဃုတဂ်မးစးတန့ဂ်နီတမံဘဂ်. ယလိဂ်ဘဂ်တဂ်အိဂ်, တဂ်ကူတဂ်ကး, ဒီးတဂ်ဖိဂ်အိဂ်ပီးလီ
တဖုဂ် ခီဖျါလးယဟံဂ်ဟးဂီကွဲဂ်ဒီတဖျါဂ်အဃိလီ.” စီဘ---အဖဲအိဂ် ၆ဂ်, အကစးဒီးအဟံဂ်ဖိဃီဖိတဂ်လဲးဃုဂ်အိဂ်
ဆူဘဇ---လ့ လးအအိဂ်လးလ့ဖိထဂ်ကရူဂ်, ခွဲဂ်လိကီဆပ် ခီဖျါလးကဘီယူဟဲးတဂ်အဃိန့ဂ်လီ. ဖဲနံဝဲန့ဂ် စီဘ---ဘဂ်ဒီ
ဒီးခဲအံဘဂ်ကွဲဆဂ်မဲးဒီးတဂ်ကီတဂ်ခဲဒိဂ်ဒိဂ်မုဂ်မုလး ကမးအိဂ်တဂ်အဂီဒီးကဆိဂ်ထွဲမးစးအဟံဂ်ဖိဃီဖိအဂီ န့ဂ်လီ.⁵⁰

တၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒိၣ်န့ၢ်အိၤဖဲလၢယနူၤအါရံၣ် ၂၀၂၄န့ၣ် ဖဲဘသ---သဝီ, ဒုလိပ်ဟီၣ်ကဝီၤ, ထီတထူၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရဲၣ်န့ၣ်လီၤ.
KNLA ဒီး PDF ထီၣ်ဒုး SAC သုးကလၢၤဝံၤအလီၢ်ခံ ဖဲလၢယနူၤအါရံၣ် ၁၀သီ, ၂၀၂၄န့ၣ်အနံၤ SAC သုးတဖၣ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်သဝီဖိအဟံၣ်
၁၇ဖျၢၣ် လၢအအိၣ်လၢ ဘသ---သဝီန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

အါနွှ်တၢ်ခးလီၤကျိးဒီးကဘီယူဟဲခးလီၤတၢ်န့ၣ် SAC အနီၤကစၢ်ဒၣ်ဝဲ ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤန့ၣ်လီၤဆူသဝီပူၤအခါဒွဲၣ်အူထီၣ် သဝီဖိတဖၣ်အဟံၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ဖဲလၢဖ့ၣ်တြုၤအါရံၣ် ၁၀သီ, ၂၀၂၄န့ၣ် ဟါခီ ဖဲန့ၣ်ရံၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လၢ SAC ဒီးသုးဖိၣ်စုကဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤလၢအဘူးဒီး ကဂ---သဝီ, ထံဒုဟီၣ်ကဝီ, ဒိၣ်ဖးခိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရဲၣ် ဝံၤအလီၢ်ခံ SAC သုးလၢအအိၣ်လၢန့ၣ်ပံၤဒီတဖၣ်လဲၤန့ၣ်လီၤဝဲဆူသဝီပူၤဒီးဒွဲၣ်အူထီၣ်ဟံၣ်ဖဲၣ်ဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ.⁵¹

⁴⁹ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in January 2024. (#24-13-A1-I1)

⁵⁰ Unpublished report from Mu Traw District, received in January 2025. (#25-25-A1-11)

⁵¹ Unpublished report from Taw Oo District, received in February 2024. (#24-84-D1)

လာတပ်သတိပဿနာအိပ်ထိန်းဒီးကတီ၊ တၢ်ကွၢ်သ့သ့ထီၣ်ကွၢ်ဟံၣ်ဃီအဂီၢ်ကဲထီၣ်တၢ်ကီၤတၢ်ခဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဒီးသဝီဖိအါဂၤ ဃုထၢဝဲလၢတသ့ထီၣ်ကွၢ်အဟံၣ်ဘၣ် ဒီဖျါသ့ၣ်ညါဝဲလၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ပညိၣ်ထီဒါအီၤဒီးအဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်က ဟးဂီၤအါဘျီဒီးအယီၤန့ၣ်လီၤ. အူဆဂ---လၢအအိၣ်လၢ ဘက---သဝီ, ဖါဒီၤကိကရူၢ်, ယုၤတၢ်ရူၤကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ဆၣ် တၢ်ကွၢ်အဟံၣ်ဘၣ်တၢ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်အီၤလၢ SAC သုးတဖၣ်ဖဲလၢအုၣ်ဖြၢ် ၂၈သီ, ၂၀၂၄န့ၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ခဲအံၤယတၢ်ရဲၣ်တၢ် ကျဲၤတအိၣ်လၢယကကွၢ်တုၤထီၣ်ကွၢ်ယဟံၣ်ဘၣ်. တမ့ၢ်တၢ်ညီၤလၢယကကွၢ်တုၤထီၣ်ကွၢ်ယဟံၣ်ဒ်သီးတၢ်တဖျါၣ်အံၤဘၣ်. ယဆိမိၣ် ယကကွၢ်တုၤထီၣ်ကွၢ် ယဟံၣ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယမ့ၢ်လီၤ. ယတုၤထီၣ်ကွၢ်ဒ်အံၤဒုတန့ၢ်ဒ်သီးတၢ်တဖျါၣ်အံၤဘၣ် ဘၣ်ဆၣ်အိၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ဘၣ်လံ.”⁵² ဒ်န့ၣ်အသိး လၢဒုပာ်ယာ်ကီၢ်ရူၢ်အပူၤစ့ၢ်ကိး ဟံၣ်အါဖျါၣ်လၢအအိၣ်လၢ ဘဇ---သဝီ, ကိးတရံးကီၢ်ဆၣ် ဘၣ်ဒိဟးဂီၤဒီဖျါကဘီယူၤဟဲခဲလီၤတၢ်ဖဲ၂၀၂၄န့ၣ်ဒီးသဝီဖိလၢအမံၤမ့ၢ် ဆဂ---တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ခဲအံၤ သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤဒိၣ်မး. ဟံၣ်လၢအအူထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဲဟံၣ်သ့ၣ်ဘၣ်ခဲလၢလီၤ. ဟံၣ်သ့ၣ်ဘၣ်တဖျါၣ်ကလီၤလၢ စ့အစ့ၤကတၢ် ၄၀၀,၀၀၀,၀၀၀ကျာ် (စ့ဒီလၢ ၁၉၀-၃၈၁ဒီလၢ)န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအိၣ်ဒ်ထဲသ့ၣ်ပူၤဒီးလီၤ. ထးပူၤဒီးဟံၣ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤအါတဖၣ်အပူၤတဟံၣ်ဒီးဘၣ်. အအံၤယဒုးထဲဟံၣ်လၢအဆဲးတဖျါၣ်အပူၤဒီးလီၤ. တမ့ၢ်ဟံၣ်ဖးဒိၣ်လၢဟံၣ်ဖိ ဃီဖိတဖၣ်အိၣ်ဝဲဒီးဘၣ်.”⁵³

ဖဲတၢ်ကွဲးထုးထီၣ်လၢအဆၢကတီၢ် KHRG ဒီးန့ၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ကဲထီၣ်သးတခါဘၣ်ဃး သဝီဖိတဖၣ်အဟံၣ်အူထီၣ်ဒီဖျိ PDF ထီၣ်ဒုးတၢ်အဃိန့ၣ်လီၤ. ဖဲလါမုၤ ၅သီ, ၂၀၂၄နံၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လၢ PDF-KNLA သုးဟံၣ်ဖျိၣ် ဒီး SAC အဘၢၣ် စၢၤအခါ PDF သုးတဖၣ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်ပယီၤသုးတဖၣ်အဟံၣ် ၁၆ဖျၢၣ် လၢအအိၣ်လၢအယ---သဝီ, ကျဲမုၢ်ထံးဟီၣ်ကဝီၤ, ကစၢ်ဒိၣ်ကီၢ်ဆၢ, ဘျံးဒဝဲၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်အဃိ မ့ၣ်အူသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤအူထီၣ်တုၤဆူသဝီဖိတဖၣ်အဟံၣ်န့ၣ်လီၤ.⁵⁴

ခ) တၢ်သုးဆူၣ်လၢ်ကျဲ

SAC အိုင်ဒီးအတတ်တိတ်လီတတ်လီဆဲးလကမဟးဂီဟံဉ်ဃီ ဒီးအတတ်ပညိဉ်ထီဒါဒီးတတ်ထီဉ်ဒုးတပျူတပျူသဝီဒီးတတ်သုဉ်တတ်ဖျးလီဂျဲလကကီပယီမုာ်ထီဉ်ကလံထံးအံဒုးအိုင်ထီဉ်တတ်သုးဆူဉ်လီဂျဲအယီသဝီဖိအါဂဘဉ်ဃုာ်အိုင်ကမ့ဝဲအဖီ ခိဉ်ဒုးအိုင်ထီဉ်တတ်ကိတတ်ခဲအါမးလတတ်လုာ်အိုင်သးသမူအဂီန့ဉ်လီ. ဖဲအဝဲသုဉ်ဃုာ်မုံဟးဖျးဒီးအိုင်လီဖးဒီးဟံဉ်ဃီ တတ်ဖဲးအိုင်မအိုင်လီကတီ အဝဲသုဉ်စိဉ်ဃုာ်တတ်ဖိတတ်လံလအရူဒိဉ်တသုဘဉ်အယီ အဝဲသုဉ်ဘဉ်ကွါဆာဉ်မဲဉ်ဒီးတတ်ကိတတ်ခဲဒိဉ်ဒိဉ်မုာ်မုာ်လက ကကုမအိုင်ကဒါကု တတ်သုဉ်အိုင်ဖျးအိုင်တတ်ဖဲးတတ်မအဂီန့ဉ်လီ. လတတ်ဂုာ်ဝဲအံအဖီခိဉ် အဝဲသုဉ်ကဒီးန့ဉ်တတ်အိုင်အကျါအကျဲကိထီဉ်ဝဲဒိဉ်မးဒီး ညီန့ဉ်တတ်အိုင်တတ်အိုင်သုတဖုာ် တအိုင်လုာ်ဝဲဘဉ်န့ဉ်လီ.

သဝီဖိနိုဆဒ---လၢအအိၣ်လၢဘန---သဝီ, ကီၤဘီကရူၢ်, လၢကဆိကီၢ်ဆၣ်, ဘျဲးဒဝဲၢ်ကီၢ်ရဲၣ်တဂၤဘၣ်သၢကဒီးကဘီ
ယူၤဟဲးလးလီၤတၢ်ဘျးဒီးအသဝီဖဲလၢမ့ၤ ၂၀၂၄နံၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အိၣ်သးဘၣ်ဃးအဝဲဒီးသဝီဖိအဂၤတဖၣ်
ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲဖဲအဃုၢ်မ့ၢ်ပးဖျါအဆၢကတီၢ်ဒ်အံၤ “ပကတဲၣ်ကတီၤတၢ်တချးနီၢ်တမံၤဘၣ်. ပကဘၣ်ဃုၢ်ထီၣ်တဘျီ
ဃီဆူပှၢ်ပူၤလီၤ. (...) ယတကတီၤပာ်တၢ်နီၢ်တမံၤဘၣ်. ယဃုၢ်တဘျီဃီဖဲကဘီယူၤဟဲးတၢ်အဆၢကတီၢ်လီၤ. (...) ထံလၢ
အကဆိလၢပကအီၤအီၤန့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်အဃီ ဖိသုၣ်တနီၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဟၤလူတၢ်ဆါန့ၣ်လီၤ.”⁵⁵

⁵² Unpublished report from Taw Oo District, received in June 2024. (#24-244-A1-I1)

⁵³ Unpublished report from Dooplaya District, received in March 2024. (#24-116-A2-11)

⁵⁴ Unpublished report from Mergui-Tavoy District, received in July 2024 (#24-309-D1)

⁵⁵ Unpublished report from Mergui-Tavoy District, received in April 2024 (#24-214-A7-11).

တၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒိၣ်န့ၢ်အိၤဖဲလၢမးရှး ၂၀၂၄န့ၢ် ဖဲဘၣ်---တၢ်လီၤ, ဘၣ်---သဝီ, မဲးညးကရူၢ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၢ, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်န့ၢ် လီၤ. တၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးန့ၢ်ဖျါထီၣ် သဝီဖိလၢအအိၣ်လၢ ဘၣ်---သဝီတဖၣ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်လၢၣ်ပူၤဒီဖျါ လၢ SAC ကဘီယူၤဟဲးလီးတၢ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်အိၣ်လၢဒဲပူၤလၢအတုထီၣ်အိၣ်ဝဲတစီၢ်တလီၢ်န့ၢ်လီၤ.(တၢ်ဂီၤ- KHRG)

[illegible]

⁵⁷ Unpublished report from Hpa-an District, received in May 2024 (#24-232-A1-I1)

⁵⁸ Unpublished report from Dooplaya District, received in October 2024 (#24-406-A6-11)

ဖဲတၢ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဆၢကတီၢ် ပိာ်မုၢ်တဖၣ်ညီၣ်န့ၢ်ဟံးမူဒါလၢကကွၢ်ထွဲအဖိဒီး ပိာ်ခွါတဖၣ်မၤတၢ်လၢတၢ်ဃုၢ်ညီၣ်ဃုၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. မၢ်ဘည---လၢအမ့ၢ်ပှၤဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်လၢအအိၣ်လၢဘရ---သဝီ ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဃုၢ်မ့ၢ်ပးဖျါဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲဒ်မိာ်တဂၤလၢအကွၢ်ထွဲကဟုကယၢ်အဖိလီၤဆီဒ်တၢ် ဆၢကတီၢ်ဖဲ တၢ်အိၣ်န့ၢ်ဂံၢ်န့ၢ်ဘါတအိၣ်လၢပဲ, တၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်တအိၣ်လၢပဲ, ဒီးတၢ်ပှၤအိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်န့ၢ်ဒ်အံၤ “ဒ်မိာ်တဂၤအသီး ဖဲယထံၣ်ဘၣ်ယဖိတဖၣ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်ဒ်အံၤအခါယသးတမ့ၢ်ဘၣ်.”⁵⁹

၃.၅ တာၢ်တြီတံၢ်တၢ်ဒီးန့ၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆီၣ်ထွဲ ဒီးတၢ်မၤစၢၤတဖၣ်

ဖဲသဝီဖိတဖှ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၤခိၣ်သးသမူဟးဂီၤန့ၣ် ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤမ့ၢ်တၢ်အကတၢ်တၢ်ခါလၢသဝီဖိတဖှ်ပၢ်ဂံၢ် ပၢ်ဘါဒီးဒီးသန့ၤထီၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တၢ်သန့ၣ်ကွၢ် တၢ်မၤစၢၤအံၤအိၣ်ဒၣ်ထဲတဘျီတခါ မ့ၢ်လၢ SAC တဖှ်တြီတံၢ် ဃၢၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်မၤစၢၤ န့ၣ်လီၤ. အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢ်ကရၢသဘျ့တဖှ် န့ၣ်လီၤဆူ စုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သ ဘျၢ်ကဲထီၣ်အလီၤ ဒီးခိၣ်ခိၣ်ကစၢ်ကျါတၢ်လီၤလၢအအိၣ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်တဖှ်တသ့ဘၣ် ဒီဖျါလၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတၢ်ဂ့ၢ် ကီၢ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤလၢလီၤကဝီပူၤကီၢ်ခဲဝဲအဃိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဝဲအံၤအဖီခိၣ် လီၤကဝီတၢ်ကရၢကရိတဖှ် မ့ၢ်ဘၣ်ကွၢ် ဆၢၣ်မဲၣ်တၢ်တၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢကလဲၤတုၤဆူတၢ်ခူၣ်သ့ၣ်လီၤလၢအအိၣ်လၢပုၤလၢ်ကျါလၢတၢ်လဲၤအံၤတညီဒီဖျါကျဲတအိၣ် ဘၣ်အဃိသန့ၣ်ကွၢ် အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖှ်လၢအလဲၤဟ့ၣ်လီၤညီန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤန့ၣ်လီၤ.⁶⁰ ဒ် KHRG မၤနီၣ်မၤဃါတ့ၢ်ဝဲ လၢအပူၤကွံာ်အသိး ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအမၤတၢ်ဘၣ်ဃး တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်တဖှ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်တ့ၢ်ဒီးတၢ် ဘၣ်ယိၣ်ကီၢ်ဂီၤ လၢအပၢ်ဃုာ်ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒုး, တၢ်မၤတံာ်တၢ် ဒီးတၢ်ဖီၣ်ဒုးန့ၢ်ဆူၣ်တၢ်တဖှ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲ မၤစၢၤအခါန့ၣ်လီၤ. ဒီဖျါလၢတၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤအဖီခိၣ် ပုၤဃုာ်အိၣ်ကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖှ် တနီၤတဒီးန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤနီၣ်တစဲးဘၣ်န့ၣ် လီၤ.⁶¹

ခီဖျိုလၢ တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အိၣ်ထီၣ်ဒီးအယီၤ သဝီဖိတဖၣ် အတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢပုၤ ဒီးပုၤဂီၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤစ့ၢ် ကိးဟံးတၢ်ဆၢကတီၢ်ယံၣ်ဝဲလၢ၊ ကတုၤဆူအဝဲသ့ၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ။ ခီဖျိုလၢ ကဘီယူၤဟဲခးလီၤတၢ်ဖဲ လါမ့ၤ ၂၆သီ, ဒီး ၂၈သီ, ဒီးလါယူၤ ၉သီ, ၂၀၂၄န့ၣ် ဖဲဘစ---, ဘတ---, ဘဖ--- သဝီတဖၣ်, မးထီကရူၢ်, ဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ်အ ဆၢကတီၢ် သဝီဖိတဖၣ် ဘၣ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ကအိၣ်လၢၤလၢဃုၢ်ဃုၢ်အယီၤ အဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢပုၤဘၣ်န့ၣ် လီၤ။ သဝီဖိလၢအဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တဒီးန့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢ ပုၤဂီၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်နီတမံၤဘၣ် ဒီးအဝဲ သ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤန့ၣ်လီၤ။ ခီဖျိုလၢတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အိၣ်ထီၣ်ဒီးဝဲအဖီခိၣ် အဝဲသ့ၣ်လဲၤမၤတၢ်လၢအ တၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်လီၤတဘျုးဘၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ကီၢ်ဂီၤလၢတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢပုၤလၢန့ၣ်လၢကဟဲဆူညါ အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ။⁶²

သဝီဖိလာအသွားအိတ်ကမ္ဘာလအမံမ္မာ ဒီဆေဆေ--- လာအိတ်လ၊ ဘထ---သဝီ၊ မဲးကျီကရူ၊ ဘုသိတ်ကီဆိတ်၊ မုတြီကီ
ရူတ်တဂဟ်ဖျါထီဝဲလ၊ “ခဲအံ ပက္ခာဆိတ်မိတ်ဒီးတိတ်သိတ်ဝံလီဒိ. (...) ခဲအံပဖိအိတ်တဆူတ်ဘတ် ဒီးယကပ္ပာနီအတိတ်
ဆာထံလအလီလ၊ ၅၀၀ကွတ် (၀.၂၄ ဒီလ)တဘူနီယပူတနီဘတ်. ပု (တိတ်ကရကရီလတိတ်တသွတ်ညါအမံတဖ)

⁵⁹ Unpublished report from Mu Traw District, received in November 2024 (#24-436-A2-I1)

⁶⁰ KHRG, [ကဘီယုဟဲလံ Aircraft coming!](#), above, pp. 60-69

⁶¹ KHRG, *Resilience and Resistance*, above.

⁶² Unpublished report from Mu Traw District, received in July 2024 (#24-301-D1)

ဟွန်လီပုဟူးသးဒီးသိ. လာအပူကွံာ်န့ၣ်ပအိၣ်အီၤလၢ ဘၣ်ဆၣ်ခဲအံၤပပူၤအိၣ်တန့ၣ်ဘၣ်ခီဖျါလၢတၢ်ပူၤထီၣ်အဃိလီၤ. (...) ပအဲၣ်ဒီးလၢတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ကဟဲဟွန်လီၤတၢ်မၤစၢၤ. တၢ်အိၣ်တၢ်အိတအိၣ်လၢပဲၤလၢပကအိၣ်အီၤဘၣ်. တၢ်အဂၤတခါန့ၣ် ယကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်အဃိ ယပူၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိတန့ၣ်ဘၣ် ဒီးပတဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်န့ၣ်ဂံၢ်န့ၣ်ဘၣ်လၢပဲၤဘၣ်.”⁶³

တၢ်ကိတၢ်ခဲဒ်အံၤတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်သန့ကု စုလီၤဃုာ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသၤဟီၣ်အိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျါလၢပုၤဂ့ၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတလၢပုၤလၢသဝီဖိတနီၤအဂီၢ်ဖီခိၣ် ဒ်သီးကလဲၤဒီဖျါတၢ်အိၣ်တကူတလၢကန့ၢ်အဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်တနီၤဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢသဝီဖိအဂၢတဖၣ်ဒီး တနီၤဒီးသန့အသးလၢ အဖိတဖၣ်ဒီးဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ် လၢအလဲၤမၤတၢ်လၢတၢ်ထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂၤန့ၣ်လီၤ.⁶⁴ သဝီဖိတနီၤလၢအအိၣ်ဘူၤဒီးတၢ်ဃုာ်အိၣ်ကမ့ၢ်လီၤ ဟ့ၣ်မၤစၢၤစ့ၢ်ကိးတၢ်တစဲဖိလၢအအိၣ်ဒီးအိၤဆူပုၤဂၤတဖၣ်လၢအအိၣ်လၢတၢ်ဃုာ်အိၣ်ကမ့ၢ်လီၤန့ၣ်လီၤ.⁶⁵

၄. တာ်ဘံၣ်တာ်ဘါဒီးသဲစးတာ်ပဲၣ်ထံၣ်နီၤဖး - တာ်ဃုသ့ၣ်ညါ SAC အတာ်ထီၣ်ဒုး တာ်လုာ်အိၣ်နီၤဒီးသးသမူ

စးထိန်လၢ ၂၀၂၁နံတၢ်ဟံးန့ၢ်ထံကီၢ်တၢ်စိကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံတုၤယီၤဆူ၂၀၂၄နံအတီၢ်ပူၤ SAC အတၢ်ထီၣ်ဒုးကမ္ဘာၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲကဲထီၣ်အသးတလီၢ်လီၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးအံၤဒုး လီၤပျီၢ်ဟးဂီၤသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢသဝီဖိတဖၣ် အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျဲလၢ အဒါဒိၣ်တဖၣ်ဟးဂီၤဂီၢ်မုၢ်ဂီၢ်ပဒီးတၢ်တြီၤမၤတံၢ်တံၢ်တၢ်မၤမုၢ်ကျါဝဲၤကွၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂီၢ်ခီၣ်ထံးတၢ်မၤအကါဒိၣ်တဖၣ်လၢသဝီဖိအနီၢ်ကစၢ်တၢ်အိၣ်လၢအိၣ်ပွဲၤအဂီၢ်ဘၣ်ဆၣ်လၢတၢ်အိၣ်သးဝဲအံၤအဖီခိၣ် တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်အိၣ်သးကီၢ်ခဲနးထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢတၢ်သူအါထီၣ်ကဒါက့ၤတံၢ်လွံၢ်တံၢ်တၢ်ကူၣ်တရံၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်ဒိ တၢ်ဆိၣ်တံၢ်မၤနၤအကျဲတဘီဖဲတၢ်ဟံးန့ၢ်ထံကီၢ်တၢ်စိကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ ကမ္ဘာၢ်တဖၣ်ဒီးအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူကဲထီၣ် တၢ်ပညိၣ်ထီဒါလၢကီၢ်ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ဒုးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်တကးဘၣ်အမဲၣ်ညါ SAC အတၢ်ဟဲခးလီၤကဘီၤယူၤဒီးတၢ်ခးလီၤတပျၢ်တပျီၤနီၤစိတၢ်
လၢကမျၢၢ်တဖၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤ ဒီးUXO တဖၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးအဃိ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ပျံၤသးဖုးလၢခိၣ်ဃၢၤဝးတရံးထီၣ်ဘိ၊
ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်လၢအမၤဃးထီၣ်သဝီဖိတဖၣ်အတၢ်ဖဲးအိၣ်ခုးမၤအိၣ်စံၣ် မ့တမ့ၢ်တၢ်ဃုးဃုးမၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲသဝီဖိတ
ဖၣ်ဘၣ်တၢ်မၤသံအီၤ မ့တမ့ၢ်ဘၣ်ဒိၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံၣ်ဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်ဘၣ်အိၣ်တ့ၢ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဖးဒိၣ်အပူၤခီဖျိလၢကဘၣ်
လုၢ်အိၣ်က့ၤအသးသမူလၢတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအပူၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢလီၢ်ကဝီၤပူၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိတဖၣ်ဟးထီၣ်စ့ၢ်အဃိ ဒုးအါထီၣ်
မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢလီၢ်ကဝီၤဒီး တၢ်ပူၤကလံၤထီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဆိၣ်သနံးသဝီဖိတဖၣ်
လၢကဆါကွၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် အပူၤကလံၤလၢလၢဆံးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂဲၤပျၢ်ကျဲးစးလၢတၢ်ကဒီးန့ၢ်
ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်လိၣ်တဖၣ်လၢအဂၢၢ်ကျၢၤလၢပွဲၤအဂီၢ် တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအိၣ်တ့ၢ်လံတကးဘၣ် သဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ဃုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးခီဖျိ SAC
အတၢ်ထီၣ်ဒုးကမျၢၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤတဖၣ်, တၢ်မၤဟးဂီၤအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဟံၣ်ဃီ, ဘၣ်ပာ်တ့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီ, နီၢ်ကစၢ်
တၢ်ဖိတၢ်လံၤ ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်တကးဘၣ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဆူၣ် မ့တမ့ၢ်မၤဟးဂီၤအီၤလၢ SAC သုး

⁶³ Unpublished report from Mu Traw District, received in November 2024 (#24-436-A4-II)

⁶⁴ Unpublished report from Mergui-Tavoy District, received in July 2024. (#24-304-A1-I1)

⁶⁵ Unpublished report from Doo Tha Htoo District, received in January 2024. (#24-13-A1-I1)

တဖန်ခဲအံ့ခဲအံ့န့ဉ်လီၤ. တၢ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဒီးတၢ်သုးဆူၣ်လီၤကျဲဒုးအါထီၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ, ကျိၣ်စ့တၢ်ဟံန့ၣ်ဒီးတၢ်တုၤထီၣ်ဟံၣ်ဃီတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအဃိ ပုၤအါဂၤအတၢ်ဃုထၢတအိၣ်ဘၣ်ဒီး ဘျုးလီၤအသးလၢ တၢ်သံခွံသံပုၤအလီၤဒီးမ့ၢ်ပျံၤလၢတၢ်ဒုးကကဲထီၣ်ဒီး UX0 ကအိၣ်သန့က့ အဝဲသ့ၣ်က့ၤဖဲးအိၣ်ခုးမၤအိၣ်စံၣ်ဒီးန့ဉ်လီၤ. တၢ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဒုးအါထီၣ်တၢ်ကီၤတၢ်ခဲလီၤဆီဒၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်လၢအအိၣ်ဒီးဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

ခီဖျိလၢ SAC သုးတဖၣ်မၤပးဒိၣ်ထီၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ ဒီးတၢ်ဝံစိာ်တီဆှၢတၢ်ဖိတၢ်လဲၤတဖၣ်အဃိ တၢ်ကီတၢ်ခဲတဖၣ် ဟဲအါထီၣ်န့ၣ်ဒီးအလီၤန့ၣ်လီၤ. သုးတၢ်သမံသမိးတြၢတဖၣ်အိၣ်လၢတၢ်လီၤကိးပူၤဒီးအဃိ လီၤကဝီပုၤတဝၢသ့ၣ်တဖၣ် လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤလၢအတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလီၤကျဲ, တၢ်ဆါတၢ်ပူၤကျးဒီးဝံစိာ်တီဆှၢကျဲတဖၣ်ဃးထီၣ်အဖီခိၣ် တၢ်ဃုဖဲဃုမၤ ဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်ကျဲလၢ ကမၤန့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီ တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအကျဲတဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိး ပတုၣ်ကွံာ်အသးခဲလၢန့ၣ် လီၤ. SAC သုးတဖၣ်ဟဲအိၣ်လၢကမၤတဖၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲအံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တြီမၤတံာ်တၢ်လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်တကးဘၣ် ဒုးကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ်ခီ ဖျိလၢတၢ်အိၣ်တၢ်အီ, ကသံၣ်ကသီ, ဒီး ကျိၣ်စ့တဖၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်အီၤ ဒီးတၢ်ဖိၣ်န့ၢ်ဆူၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဖဲအဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်လဲၤခီကံတၢ်သမံသမိးတြၢတဘျီလၢလၢမ့ၢ်လၢသဝီဖိတဖၣ်တၢ်ထံၣ်ကမၣ်အီၤလၢ အဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသုးပၢ်ဆါတၢ်ကရူၢ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ဟးဆူးကျဲလၢအအိၣ်ဒီး SAC တၢ်သမံသမိးအတြၢတဖၣ်အဃိ ထီၣ်ဘိဘၣ်သုကျဲလၢ ပုၤလဲၤထီၣ်က့ၤလီၤတအိၣ်အလီၤဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤယံာ်ထီၣ်ဒီးမ့ၢ်ကျဲလၢပုၤလဲၤထီၣ်က့ၤလီၤတညီ, မ့တမ့ၢ်တဟး စိာ်ဟးဝံတၢ်နီတမံၤဘၣ်ဖဲအဟးထီၣ်က့ၤလီၤအခါန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဝဲအံၤအဖီခိၣ်မၤဘၣ်ဒိမုၢ်ခွါတၢ်သ့ဟံးမူဒါ ခီဖျိလၢ SAC တၢ်သမံသမိးတြၢတဖၣ်အိၣ်လၢတၢ်လီၤကိးတီၤအဃိ သဝီဖိတဖၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆါၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တ ကး ဒီးတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးဘၣ်ဃးတၢ်ထၢဆူၣ်သုး ဒုးကီထီၣ်တၢ်ဟးထီၣ်က့ၤလီၤလၢပိာ်ခွါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဃိ ပိာ်မုၢ်တဖၣ်ဘၣ် ဟံးအါထီၣ်မူဒါလၢတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူဒီးမၤတၢ်လိာ်အရ့ဒိၣ်လၢအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အဆၢကတီၢ် ပိာ်မုၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးကဘၣ်ဆၢထၢၣ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢတၢ်ကွၢ်ထွဲကဟ့ၢ်ကယာ်ဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိးသးသမူကီၢ်ထီၣ်အလီၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကဲထီၣ်တၢ်ဃုထၢအကတၢ်တဘိလၢပုၤတၢ်ဖိတဖၣ် လၢအကွၢ်ဆၢၣ်မံၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တကူတလၢတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သနၣ်က့တၢ်ဒီးန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤစ့ၢ်ကိးဃံးထီၣ်ကီၢ်ထီၣ် ဝဲခီဖျါလၢ SAC မၤဃံးထီၣ်တၢ်အဃိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအဖီခိၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တြီဃာ်လၢသဝီဖိလၢအဃုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ် အါဂၤကဒီးန့ၢ် ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတဖၣ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိမ့တမ့ၢ်တၢ်လိၣ်တဖၣ် တအိၣ်လၢပုၤဖဲအဝဲသ့ၣ် ဃုၢ်အိၣ်နူ သူၣ်ယံာ်ထီၣ်, ဃုၢ်စိာ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိတန့ၢ်လၢပုၤ မ့တမ့ၢ်ကလဲၤလၢတၢ်ဆါတၢ်ပုၤကျးလီၤတညီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တြီတံာ် ဃာ်သးသမူတၢ်ပူၤဖျးဂီၢ်တၢ်မၤစၢၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လိၤလိၤတဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ကီၢ်ဂီၤ ခီဖျါလၢကမျၢၢ်တ ဖၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မံၣ်ဒီးတၢ်သၣ်ဝံၤလိဒီးမ့ၢ်ကျဲကျဲတရံးဟံၣ်ဖိၣ်အကွၢ်အဂီၢ်တဘိလၢအဟ့ၣ်ပုၤတၢ်စံာ်ညီန့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ် တၢ်မၤဘၣ်ဒိအိၣ်ထီၣ်ခီဖျိ SAC တၢ်မၤတပျုၣ်တပျီၤအၢသီအကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်ဒိအမ့ၢ် တၢ်မၤဟးဂီၤ တၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်လၢအကါဒိၣ်, တၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, ဟံၣ်ဃီဒီးတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်လီၤမၢ်, ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤတအိၣ်လၢပွဲၤတဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်တကူတလၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢလံာ်ဒုးသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤအပူၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကူၣ်တရံးမၤအၢမၤသီအက့ၢ်အဂီၤတဖၣ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိတလၢတပွဲၤအိၣ်ထီၣ်ခီဖျိ ကီၢ်ပယီၤသုးခိၣ်နီၢ်တဖၣ်သုးဒီးဟ့ၣ်လီၤ တၢ်ကလုာ်လၢတၢ်ကမၤအၢတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထီၣ်ဒုးကမုၢ်တၢ်လီၤတဖၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢ တၢ်လီၤကိးပူၤအဖီခိၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ် ကမုၢ်လၢအအိၣ်လၢတၢ်လီၤကိးပူၤဒဲးအတၢ်

အိပ်မူ, တၢ်မၤဘၣ်ဒိဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီသဲးတၢ်ဘျၢၣ်ခိၣ်သ့ၣ်, ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢၣ်ကွီၢ်မ့ၣ်သဲးစး, ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီခွဲး ယၢ်သဲးစးဒိတၢ်ပၢ်ဖျါလၢလၢာ်အံၤအသီးလီၤ.

တၢ်အိၣ်သးလၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤခဲအံၤ အပတီၢ်မ့ၢ်တတူၤထီၣ်ဘးလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘဉ် စုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘဉ်ပတီၢ်ဘဉ်ဆဉ်သန့က့မ့ၢ်စုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘဉ်လၢအပတီၢ်တုၤဆူ IHLသဲစးပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထံကီၢ်တဘဉ်လၢ အဆဲးလီၤစုမုၢ်လၢယုးနံးဘၢၤခီလံာ်ဃံးဃာ်အပူၤအဃိ လံာ်တၢ်အာၣ်လီၤအဆၢဖိ (၃)မ့ၢ်တၢ်ဘျၢတခါလၢအတြီတံာ်ဃာ်တၢ်အါခါအကျါလၢအပာ်ဃုာ်ဒီး တၢ်မၤဆါပုၤဂၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်အသးသီဒီး တၢ်မၤတရီတပါပုၤဂၤသူးသ့ၣ်လၢကပီၤသ့ၣ်တဖၣ်ပာ်ဃုာ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်တဆဲးလီၤစုမုၢ်လၢ Additional Protocol II (AP II)အပူၤသန့က့ တၢ်သိၣ်တၢ်သီအါထံၣ်ဘျးစဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘဉ်လုာ်လၢဆဲးလၢသဲစးတဖၣ်အဃိမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကဘဉ်လုာ်ပိာ်ထွဲအီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်လၢပသ့ၣ်ညါအီၤသ့တခါအသိး သဲစးတၢ်ဘျၢအဆၢဖိ (၁၄) လၢအအိၣ်လၢ AP II အပူၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘဉ်လုာ်လၢဆဲးလၢသဲစးတဖၣ်အပူၤမ့ၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီသ့ၣ်တဖၣ်လၢ အတြီတံာ်ဃာ် တၢ်သ့တၢ်သ့ၣ်ဝံၤလီၤဒ်ဒ်တၢ်ဒုးအစုကဝဲကျါကျဲလၢအမၤဟးဂီၤလီၤပှီၢ်တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်တဖၣ်လၢအကါဒိၣ်လၢကမျၢၢ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအဂီၢ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ, တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိ, ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးထံသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.⁶⁶ တၢ်ဘျၢဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘျးစဲစ့ၢ်ကိးဒီး တၢ်အာၣ်လီၤအီၤလီၤဘဉ်ဃးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ပျဲဒီးတၢ်မၤစၢၤဂ့ၢ်ဂီၢ်အူတၢ်လိာ်ဒီး တၢ်တဘဉ်သမံသမိးတၢ်ဟ့ၣ်လီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်လိာ် လၢကမျၢၢ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒ်အအိၣ်ဖျါလၢ လံာ်အဆၢဒိၣ် (၁၈)လၢအအိၣ်လၢ AP II လံာ်တၢ်အာၣ်လီၤအီၤလီၤအပူၤဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘဉ်လုာ်လၢဆဲးလၢသဲစးအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ်သိၣ်တၢ်သီအကါဒိၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖးဒီးတၢ်ထီၣ်သတြီတၢ်ကၢကီၣ်သဃီၤလိာ်သးလၢတၢ်ကဘဉ်ပာ်ပနီၣ်သုးအတၢ်ဖိတၢ်လံာ်ဒီး တၢ်ကဘဉ်ဟးဆွဲးသုးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအမၤဟးဂီၤကမျၢၢ်လၢအဘဉ်ဘျးသုးတဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိး အိၣ်ကွဲးဃာ်အသးန့ၣ်လီၤ.⁶⁷ လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ AP IIလံာ်တၢ်အာၣ်လီၤအီၤလီၤအဆၢဖိ ၄(၂)(ဆ) ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘဉ်လုာ်လၢဆဲးလၢသဲစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီအပူၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးတြီတံာ်ဃာ်တၢ်ဂုာ်ဆူၣ်ပျံဆူၣ်တဖၣ်တံာ်တံာ်ဖျါဖျါန့ၣ်လီၤ.

ဒ်တာ်အုဉ်သးလၢအအိဉ်ဖျါထီဉ်လၢ၊ လံာ်ဒုးသ့ညါတဘျုးအံၤအပူၤသး SAC ပညိဉ်ထီဒါဒီးမၤဟးဂီၤလီၤပှီၤတၢ်စုလီၤခိဉ် ခိဉ်အကါဒိဉ်ကတၢၢ်လၢကမုၢ်တဖဉ်အတၢ်အိဉ်မူအဂီၢ် ဒီးတကတီၢ်ဃီတၢ်တြိတံာ်ဃာ်တၢ်ဒီးန့ၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤ ဒီးတၢ်မၤဃးထီဉ်ကမုၢ်တဖဉ်အတၢ်လဲၤထီဉ်က့ၤလီၤတဖဉ်အဖိခိဉ် မ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးဆံးလီၤစ့ၤလီၤပုၤတဝၢအတၢ်အိဉ်တၢ် အိဒီးတၢ်ဟဲန့ၢ်အကါဒိဉ်လၢအဂၤတဖဉ်အကျဲန့ၢ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်က့ၤတၢ်အိဉ်သးလၢအတက့ၢ်လံာ်တခီ SAC အတၢ်သူတဲာ် လွံာ်တဲာ်အကျဲကူဉ်တရံးခိဉ်သ့ညါအံၤမ့ၢ်တၢ်အကွၢ်အဂီၤတခါလၢအပာ်ဖျါထီဉ် တၢ်သူတၢ်ကူဉ်တရံးအကျဲလၢအအိဉ်ဒီးတၢ် ပညိဉ်ထီဒါလီၤတံာ်လီၤဆဲး ဒီးတမ့ၢ်တၢ်လၢအကဲထီဉ်အသးသတူၢ်ကလၢာ်ဘဉ်န့ၢ်လီၤ. လၢတၢ်သံခံသံပုၤအလီၢ်တၢ်သူတၢ် မၤလီၤစ့ၤကမုၢ်တဖဉ်အနီဉ်ဂံၢ်န့ၢ်အပတီၢ်တုၤသးစ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်သဉ်ဝံၤလီၤဒိပတီၢ်အဃိလီၤပလိာ်ဒီးတၢ်သူကမုၢ်လၢတၢ်သဉ်ဝံၤ လီၤဒိအပူၤ ဒ်တာ်ဒုးအစုကဝဲၤကျိၤကျဲၤတခါအသးစ့ၢ်ကိးန့ၢ်လီၤ. တၢ်ဒုးတၢ်ယၢဒ်အံၤတကလုာ်အံၤ တမ့ၢ်တၢ်ဒုးတၢ် ယၢလၢအဘဉ်ဘျိးဘဉ်ဒါဒီးမ့ၢ်တၢ်ဒုးလၢလုာ်သ့ညါခါပတၢ် တၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖးဒီးတၢ်ဘဉ်ဘျိးဘဉ်ဒါတၢ်သိဉ်တၢ်သီတၢ် ဘျါဒီးတပာ်ကဲတၢ် ဖဉ်အဃိ ဒုးနဲဉ်ဖျါထီဉ်တၢ်လုာ်သ့ညါခါပတၢ် တၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖးဒီးတၢ်ဘဉ်ဘျိးဘဉ်ဒါတၢ်သိဉ်တၢ်သီတၢ် ဘျါဒီးတပာ်ကဲတၢ် အုဉ်သးလၢတၢ်ကမၤလီၤစ့ၤဒီးဟ့ၢ်တၢ်ဒိသဒါလၢကမုၢ်တဖဉ်အဂီၢ်လၢအအိဉ်ဖျါထီဉ်ဖဲ Common Art (၃)အပူၤန့ၢ်လီၤ. လီၤဆီဒဉ်တၢ်လၢ IHL သဲစးတၢ်သိဉ်တၢ်သီအပူၤ တၢ်သူ UXO တဖဉ်လၢကမုၢ်တဖဉ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲန့ၢ်တၢ်ပာ်အိဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤလၢအတၢ်ကြးတဘျုးဒီး မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်မၤလၢအတဖိးသဲစးတခါန့ၢ်လီၤ. လၢခံကတၢၢ် လံာ်ဒုးသ့ညါပာ်ဖျါထီဉ်စ့ၢ် ကိး

⁶⁶ Rules 53 and 54 of the ICRC Rules on Customary International Humanitarian Law, available at: ihl-databases.icrc.org/en/customary

⁶⁷ Rules 55 and 564 of the ICRC Rules on Customary International Humanitarian Law.

SAC သုးတဖန်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်သဝီဖိတဖန်ဟံၣ်ဃီတၢ်ဖိတၢ်လံၤ, တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်လီၤကျဲလၢအဟံၣ်ဃုာ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖန်ဒီးမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖန်လၢအမၤကမၣ်အါထီၣ်သဲစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဃျၢတဖန်လၢအထီၣ်ဒါတၢ်ဂ့ၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်တခါလၢအမၤဂ့ၢ်ထီၣ်ကျဲကျဲတရံးခိၣ်သ့ၣ်ဒ်န့ၣ်ဆၢၣ်ဒ်ဝဲအသိးလၢတၢ်ကမၤအါမၤသီတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤနီၣ်မၤဃၢ၊ တၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတၢ် သဲးစးတၢ်ဘျုးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် ဘၣ်တၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတၢ်အီၤ လၢ SAC သုးတဖၣ်ဘၣ်ဆၣ် ပှၤကိးဖုလၢအပၣ်ဃုာ်လၢ၊ တၢ်သဘၣ်သဘျုးအပူၤန့ၣ်အရ့ၤဒိၣ်လၢကဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးဒီးလူၤ ပိာ်မၤထွဲ IHLဒ်သိးသိးန့ၣ်လီၤ. သုးဟံၣ်ဆၢတၢ်ကရူၢ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် PDF တဖၣ်အတၢ်ဂုၢ်ဆူၣ်ပျိးဆူၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်တၢ် တဖၣ်မ့ၢ်တဖျါထီၣ်ထဲန့ၣ်ဘၣ်ဆၣ်သန့က့တၢ်တဆံးတက့ၢ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်မၤကမၣ်IHLသဲးစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢအပၣ်ဃုာ်တၢ် ဩဃာ်တၢ်ဂုၢ်ဆူၣ်ပျိးဆူၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒံၤတဖၣ် ဒုးအါထီၣ်တၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီၤလၢအအိၣ်ဖျါထီၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ကွီၢ်မွၢ်တၢ်ဘျၢသဲစး (ICL)အပူၤန့ၣ် လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤကွီၢ်မွၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢမိၢ်ပုၤခိၣ်သ့ၣ်(Rome Statute)လၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ် ကွီၢ်မွၢ်ဘျီၣ် ဒိၣ် (ICC) အပူၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ် လီၤလိၣ်ဒီးဒုးယၤကွီၢ်မွၢ်လၢ အပၣ်ဃုာ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်တိာ်ပာ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢကဒုးထီၣ်ဒါကမျၢၢ်တဖၣ်(နီၣ်ဂံၢ်.၈(၂)(င)(ည)), တၢ်ဂုာ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ် (နီၣ်ဂံၢ်.၈(၂)(င)(ဟ)), ဒီးတၢ်ဒုးလီၤဒိကမျၢၢ်ဒိတၢ်ဒုးအစုကဝဲကျိကျဲ (နီၣ်ဂံၢ်.၈(၂)(င)(ဧဃ)) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.⁶⁸ တၢ်သိၣ်တၢ်သီအံၤပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးကွီၢ်မွၢ်ထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိန့ဆၢၣ်-ဒိအမ့ၢ်တၢ်မၤပုၤဂၤဒိတလီပုၤကညီ (နီၣ်ဂံၢ်. ၇(၁)(ဒ)) မ့တမ့ၢ် တၢ်ထီၣ်ဒုးလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တိာ်ကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢအထီၣ်ဒါကမျၢၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.⁶⁹

[illegible]

⁶⁸ In 2019, the crime of starvation as a method of warfare in non-international armed conflicts (NIACs) was added to the Rome Statute (Art. 8(2)(e)(ix)) by amendment. However, the provision only applies to States Parties that have ratified the amendment.

⁶⁹ Although Burma is not a State Party to the Rome Statute, the ICC may still exercise jurisdiction through a UN Security Council referral (Art. 13(b)) or Burma's retroactive acceptance of jurisdiction (Arts. 11(2) and 12(3)).

⁷⁰ The use of starvation against civilians in NIACs, and the classification of such acts as a war crime, remain contested issues in legal scholarship. Due to the limited scope of this paper, it does not elaborate on the full legal analysis, but adheres to a broader interpretation of the prohibition, in line with: Tom Dannenbaum, “Criminalizing Starvation in an Age of Mass Deprivation in War: Intent, Method, Form, and Consequence”, 55 *Vanderbilt Law Review* 681, 2023.

ဖဉ်လၢအဝဲသ့ၣ်မၤဝဲလၢ တၢ်လီၤကိးပူၤဒီးသူတၢ်ဝဲလၢပျၢၤလံအံၤ မ့ၢ်တၢ်မၤကမၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်လီၤ တၢ်လီၤဆဲးလၢပယီၤသးတဖၣ်သူဝဲ ဒီးမ့ၢ်တၢ်ပှၤတဖၣ်လၢ အဘၣ်ဘျးတၢ်ဒီးတၢ်ပူၤဖျးလၢတၢ်စံၣ်ညီၣ် မ့တမ့ၢ်ဟံၣ်ခိၣ်ဒိ ဘ့ၣ်တၢ်ဂုၢ်ကျဲးစးထဲးဂံၢ်ထဲးဘါလၢတၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂံၢ်စၢ်ဝဲအယီၤန့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ် ကီၢ်ပယီၤပူၤ ဖဲစုကဝဲတၢ်သဘဉ်သဘဉ်အိၣ်အကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်မူဒါအိၣ်ဒီးဒၣ်လၢ IHRL သဲးစးတၢ်သိၣ်တၢ် သီဖီလၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီး တၢ်အိၣ်မူပတီၢ်အလၢအပွဲၤမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်အကါဒိၣ်ခိၣ် သ့ၣ်တခါစ့ၢ်ကိးအယီၤမ့ၢ်တၢ်လၢအဘျးစဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖိသူးသ့ၣ်လၢကပီၤဒီး မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်တခါလၢတၢ်ကဟံကဲသုဆိးကါ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်အကၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်သးခုအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဖဲလံာ်အဆၢဖိ (၁၁)လၢအ အိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျဉ်လံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤဘၣ်ထွဲဒီး မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်, ပုၤဂ့ၢ်ဝီဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢခွဲးယၢ် (ICESCR), လံာ် အဆၢဖိ (၂၅)လၢအအိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျဉ်လံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဘၣ်ဃးပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ် (UDHR)အပူၤ, သဲးစးတၢ်အၢၣ်လီၤ အိၣ်လီၤအဂၤဒ်အမ့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျဉ် တၢ်ဂဲၤလိာ်လၢတၢ်ကပတုၣ်ကွၢ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးထီၣ်ဒါပိာ်မုၢ် (CEDAW), ဒီးဖိသုၣ် ခွဲးယၢ်လံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤ(CRC)တဖၣ် မ့ၢ်လံာ်ဃံးဃာ်တဖၣ်လၢကီၢ်ပယီၤဆဲးလီၤစုမုၢ်ကျါၣ်လၢကလူၤပိာ်မၤထွဲဝဲန့ၣ် လီၤ.⁷¹ အါန့ၣ်အန့ၣ်သဘျူလၢတၢ်လဲၤတၢ်ကွၢ်ခွဲးယၢ် အိၣ်ကွဲးလီၤစ့ၢ်ကိးအသးဖဲလံာ်အဆၢဖိ (၁၂)လၢအအိၣ်လၢလံာ်တၢ် အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤဘၣ်ဃး ထံဖိကီၢ်ဖိဒီးထံရှုၢ်ကီၢ်သဲးခွဲးယၢ်(ICCP) အပူၤဒီးလံာ်အဆၢဖိ (၁၃၂) လၢအအိၣ်လၢ UDHR လံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်တမ့ၢ်ထံကီၢ်တဘျဉ်လၢ အဆဲးလီၤစုမုၢ်လၢ ICCPR လံာ်ဃံးဃာ်ပူၤသ န့ၣ်က့ တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်လၢအပၣ်ဃုာ်သဘျူလၢတၢ်လဲၤတၢ်ကွၢ် မ့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တထံၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီ ဘျဉ်လုၢ်လၢ ဆဲးလၢသဲးစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျူအယီၤတၢ်ကဘၣ်ဒီသဒါပာ်ကဲအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

SAC တာ်ဟူးတာ်ဂဲဒ်အမှ် တာ်မးဟးဂီတၢ်အိၣ်တၢ်အိကျိၤကျဲ, တၢ်တြိမတံာ်တၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူ, ဒီးတၢ်မးဃံးထီၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤဒီးပုၤဂ့ၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ် မၤကမၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်လီၤဆိၣ်တၢ် တၢ်အိၣ်တၢ်အိခွဲးယၢ်, တၢ်အိၣ်မူပတီၢ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်လၢတၢ်ပဲၤ ဒီးသဘျုးလၢတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤခွဲးယၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤတတီၢ်တၢ်အိၣ်အသိလၢအဆဲးကဲထီၣ်အသးအံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤပလိၣ်ဒီးတၢ်မၤကမၣ် ကီၢ်ပယီၤတၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤမူဒါလၢအအိၣ်လၢ IHRL အပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၅. တၢ်ဟ့ၣ်က့ၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်

ဆူဟာ်ခိ်ဒီဘုၣ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ၊ ကရုသဘျူ (NGOs), လီၤကဝီၤခိၣ်န့ၢ်, ထံလီၤကီၢ်ပူၤဒီးထံဂုၤကီၢ်ဂၤပဒိၣ်တဖၣ်အခိၣ်-

- သွာ်ညါပာ်ပနီၣ်သုးမိစိရဲၤလၢအမ့ၢ်ပှၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တကီၤခါ ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်ဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖၣ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်ပာ်ပနီၣ် မိစိရဲၤဒ်အမ့ၢ် ပှၤတဖုလၢအတဖိးသဲစးခီဖျါတၢ်တဘၣ်ဆဲးလီၤလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤ, ဟ့ၣ်တၢ်အုၣ်ကီၤလၢအပၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်ကွဲမ့ၢ်အီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ် တၢ်မၤတၢ်ဆၢတံာ်ပၤတၢ်အိၣ်ဖျါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်ဘၣ်.
- ပတုာ်ကွံာ်တၢ်ဆၢတၢ်ပှၤစုကဝဲၤပီးလီတဖၣ်ခဲလၢာ်လၢကီၢ်ပယီၤအအိၣ်ဒီးမၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တၢ်ထုးကွံာ်သုးတၢ်စုကဝဲၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်ဒီးသုးတၢ်ပီးတၢ်လီတဖၣ် လၢကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်အဖီခိၣ် ဒ်အမ့ၢ်ကဘီယူၤသီ, သုးက ဘီယူၤ, ကဘီယူၤပီးလီတဖၣ်, တၢ်ပၤဃာ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤစုကဝဲၤ, စဲးဖိကဟၣ် (ထဲးခနီၤလိၤဂံၤ)ကျိၤကျဲတၢ်သ့တၢ် ဘၣ်, တၢ်သိၣ်လိၤဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤကျိၤကျဲအဂၤဒီးတၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤတဖၣ်.

⁷¹ (2); 1989 Convention on the Rights of the Child (CRC), Art. 24(2)(c) and 27.

- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးမၤလံာ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢတၢ်သိထံသမံသမိးတက့ၢ်ဒိသိးတၢ်မၤကမၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢဟီၣ်ခိၣ် ဖိခွဲးယာ်, ပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဒီးက့ၢ်မ့ၢ်သဲးစးလၢတၢ်မၤကမၣ်ထီၣ်ဒါကညီဖိတဖၣ် ဒီးဟံးဂ့ၢ်ဝိ SAC အတၢ်မၤ ကမၣ်က့ၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါကမ့ၢ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤတဖၣ်ခိၣ်ဖျါလိာ်ဘၢလိာ်က့ၢ် SAC ခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိ ဘျၢက့ၢ်ဘျီၣ်ပတီၢ်ဒိအမ့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢက့ၢ်မ့ၢ်ဘျီၣ်ဒိ (ICC) ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢတၢ်လိာ်ဘၢလိာ်က့ၢ်အကျါအ ကျဲလၢအဂၤတဖၣ်.
- တူၢ်လိာ်တၢ်ထီၣ်ဒုးသဝီဖိတဖၣ် အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူလၢအအိၣ်ဒီး တၢ်ပညိၣ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးလၢအမ့ၢ် တၢ်မၤကမၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢဂ့ၢ်ဝိတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးက့ၢ်မ့ၢ်သဲးစး, ပာ်သ့ၣ်ဟံးသးဟံးနီၣ် SAC အတၢ်မၤကမၣ် ကျါကျဲအကျါအဂီၤလၢအတက့ၢ်လဲၤဒီးအတၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူ.
- ဟ့ၣ်အါထီၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတဖၣ်ဆူ လီၤကဝီၤပုၤတဝၢတၢ်ကရၢကရိ (CSO), ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိ (CBO) တဖၣ်ဒီးကလုာ်ခိၣ်တၢ်ကရၢကရိလၢ အဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢအန့ၢ်လီၤဟီၣ်ကဝီၤန့ၢ် ဒီးကရၢလၢ လီၤကဝီၤ သဝီဖိတဖၣ်န့ၢ်နီၣ်အီၤ, ကရၢလၢဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးသဝီဖိတဖၣ်လၢဆဲးအိၣ်မူကသ့, ဒီးလဲၤခိၣ်ဖျါ တၢ်ဘၣ်ဒိဘျၢထံး လၢ SAC အတၢ်ထီၣ်ဒုးကမ့ၢ်လီၤကျဲတဖၣ်ကသ့ကန့ၢ်အဂီၢ်တက့ၢ်. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤကမၤစၢၤဒီးမၤလီၤတံၢ်သ ဝီဖိလၢဘၣ်ဃုာ်အိၣ်ကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဒီးန့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢအလိာ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ဟံးပ နီၣ်လီၤကဝီၤတၢ်လိာ်ဒီး လီၤကလီၤအတၢ်ခိၣ်ဆၢအကျဲကမ့ၢ်တၢ်လၢ အဒုးအါထီၣ်တၢ်ကဲဘျုးဒီး တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤ တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢ အအိၣ်ဒီး တၢ်ထံးသးတုၤသးဆူကီၢ်ခိၣ်အါတီၤ လၢတၢ်အိၣ်သးအါခါအဖီခိၣ် ကမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ် ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢအကြးဝဲဘၣ်ဝဲန့ၢ်လီၤ.
- ပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီး လီၤကဝီၤပုၤဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကရၢတဖၣ်ဒိသိး တၢ်ကရဲၣ်ကျဲၤကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤဒီး မၤ လိာ်ထီၣ်ကဲထီၣ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢကတီၢ်ယံာ်လၢဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပိၢ်ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်အဂီၢ်, အဟံးဖိဃီဖိ ဒီးပုၤတဝၢဖိတဖၣ်လၢ အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတဖၣ် ဘၣ်ဒိဟံးဂီၤခိၣ်ဖျါ တၢ်ဒီးလီၤဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပိၢ်တဖၣ်. ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူ တၢ်လိာ်ဒီးကတီၢ်ယံာ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤခံကလုာ်လၢလၢ အပာ်ဃုာ်ဒီးတၢ်က့ၤသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်အိၣ်မူ, တၢ်က့ၤ မၤအိၣ်က့ၤတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ ဒီးလီၤကဝီၤပုၤတဝၢအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကဆၢထၢၣ်လၢအနီၢ် ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအခိၣ်ဖဲတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအဆၢကတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ကြးဟ့ၣ်လီၤအီၤခိၣ်ဖျါ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်အိၣ် စံၣ်အိၣ်ကျါအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤန့ၢ်လီၤ.
- ဃုာ်ကညးထံကီၢ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီးကီၢ်ပယီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျၢဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတဖၣ်လၢကမၤ လီၤတံၢ်ကီၢ်ဆၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟံးအီၤလၢ နီၣ်ဂံၢ်တၢ်ဒိလီၤကဝီၤဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်က ရၢကရိလၢ အအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးတဖၣ် အတၢ်ထုးစုန့ၣ်ကျဲအသိး ဒီးမၤလီၤတံၢ်ပုၤလၢအလိာ် ဘၣ်တၢ်အိၣ်တဒၢအလီၤသ့ၣ်တဖၣ်ကခိၣ်ဆၢလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပုၤဖျဲးလၢပုၤအဂီၢ်.

တၢ်ကွဲးနီၣ်လၢလံာ်ကုခိၣ်ဂီၢ်

တၢ်ဂီၤလၢအအိၣ်လၢလံာ်ကုခိၣ်တဘျီအံၤ ဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၣ်အီၤလၢ လီၤကဝီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီၤတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢအမုၢ်သးမၤကလီၤ တၢ်တဂၤအအိၣ်ဖဲလၢစဲးပထွဘျီ ၂၀၂၄န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ် ဟံၣ်၆၀ဖျါ ဘၣ်တၢ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်အီၤလၢထံကီၢ် တၢ်ပၤတၢ်ပြဲးကရၢ(SAC)ခီၣ်ချ့သးရ့ၣ် (၂၈၅) ဖဲလၢစဲးပထွဘျီ ၂၀၂၄န့ၣ်လၢအအိၣ်လၢ ပလီၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ, လၢမုၢ်လၢကီၢ် ဆၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟူးဂဲၤမၤ တၢ်မၤပျီထီၣ်ကွံာ်လီၤကဝီၤဒုးယၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအခါန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်မၤဒုးယၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဆၢ ကတီၢ်တၢ်ဒုးတဖၣ်ကဲထီၣ်လၢလီၤကဝီၤသုးပၢ်ဆၢတၢ်ကရူၢ်အဘျီစၢၤအိၣ်ဝဲလၢဟီၣ်ကဝီၤဖဲန့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ - လီၤကဝီၤသဝီၣ်)

ကညီဂွံဝိခွဲးယံကရူ (KHRG) အဂ္ဂိဖုန်ကိာ်

ကညီဂွါဝိခွဲးယာ်ကရူဂ် (KHRG) အံၤဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ ၁၉၉၂ နံၣ် ဒီးမ့ၢ်ဝဲလီၤကဝီၤကရၢသဘျၢတဖုၤ၊ အၢၣ်လီၤမၤတၢ်လၢ၊ ကမၤဂ့ၤထီၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ်အတၢ်အိၣ်သး လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤန့ၣ်လီၤ။ KHRG သိၣ်လိဝဲလီၤကဝီၤဒူသဝီဖိတဖၣ် လၢကမၤနီၣ်မၤဃါတၢ်မၤဘၣ်ဒိပ္ပၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အဂ့ၢ်အကျါန့ၣ်လီၤ။ KHRG ဘိးဘၣ်ရၢလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါတဖၣ်အံၤ ဒ်သိးကဟံၣ်ဖျါထီၣ်လီၤကဝီၤပူၤ၊ ကမ့ၢ်တဖၣ်အကလုာ်၊ အတၢ်တူၢ်ဘၣ် ခိၣ်ဘၣ်၊ အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီ ဒီး အတၢ်ထံၣ်တၢ်ပာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ နဃုထံၣ်သ့ၣ်ညါ ပတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ www.khrg.org အပူၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ။